

**Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»**

Кафедра педагогіки

**ТЕКСТИ ЛЕКЦІЙ ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»**

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

Рік навчання: 1

Викладач Т. І. Койчева

ТЕМА
«ОРГАНІЗАЦІЯ
НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В УКРАЇНІ»

Питання теми

1. Організаційна структура науки
2. Система підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів
3. Науково-дослідна робота студентів

При здійсненні державного управління та регулювання науковою діяльністю держава керується *принципами*:

- органічної єдності науково-технічного, економічного, соціального та духовного розвитку суспільства;

- поєднання централізації та децентралізації управління у науковій діяльності;

- додержання вимог екологічної безпеки;

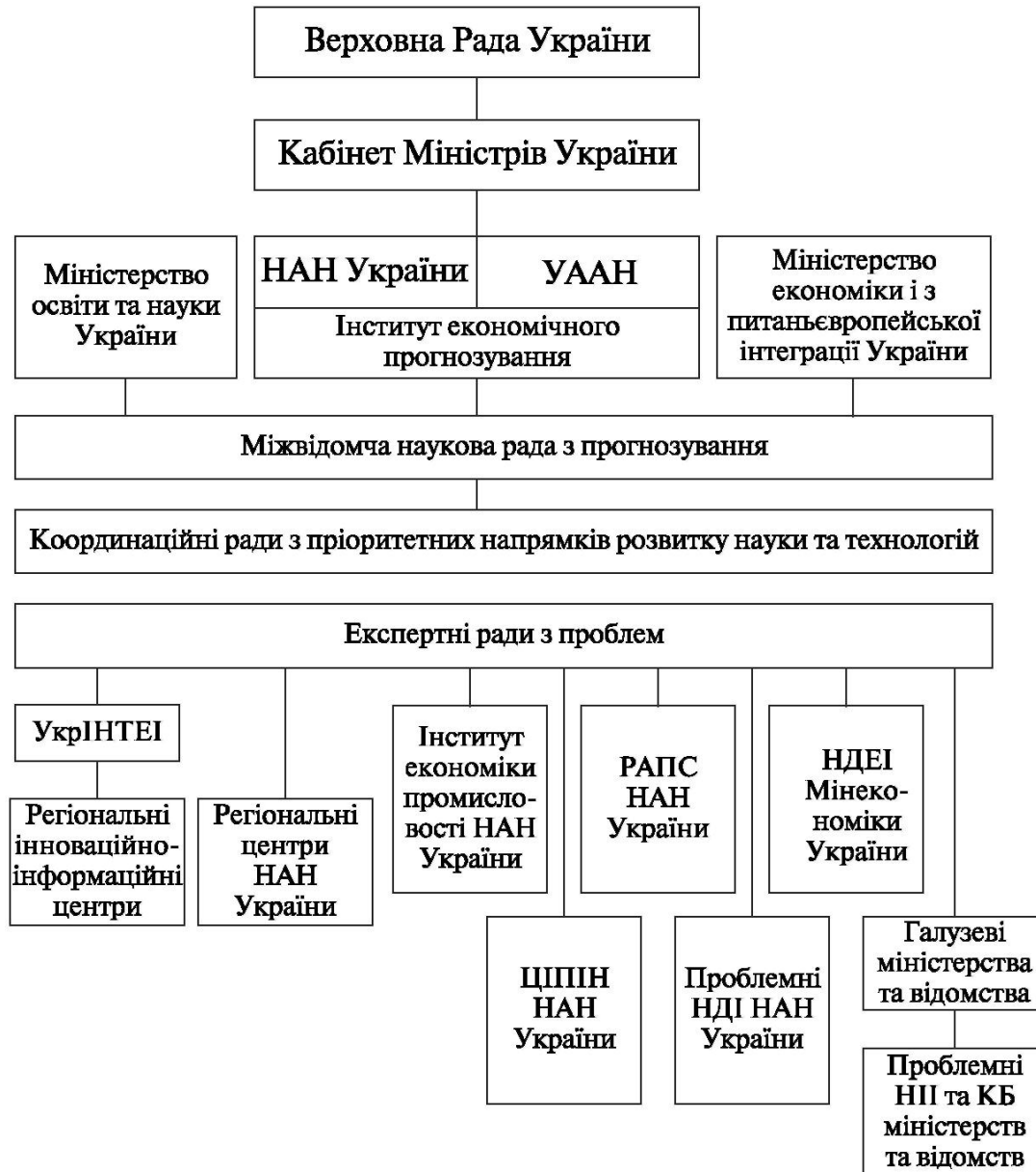
визнання свободи творчої, наукової і науково-технічної діяльності;

- збалансованості розвитку фундаментальних і прикладних досліджень;

- використання досягнень світової науки, можливостей міжнародного наукового співробітництва;

- свободи поширення наукової та науково-технічної інформації;
- відкритості для міжнародного науково-технічного співробітництва, забезпечення інтеграції української науки в світову в поєднанні з захистом інтересів національної безпеки.

Організаційна структура наукової діяльності в Україні

Роль окремих складових в організаційній структурі наукової діяльності в Україні.

1. *Президент України* як глава держави і гарант її державного суверенітету:

- визначає систему органів виконавчої влади, які здійснюють державне управління у сфері наукової і науково-технічної діяльності в Україні;

- забезпечує здійснення контролю за формуванням та функціонуванням системи державного управління у сфері наукової і науково-технічної діяльності;

- для здійснення своїх повноважень у науковій і науково-технічній сфері створює консультативно-дорадчу раду з питань науки і науково-технічної політики.

2. Верховна Рада України:

- визначає основні засади і напрями державної політики у сфері наукової і науково-технічної діяльності;

- затверджує пріоритетні напрями розвитку науки і техніки та загальнодержавні (національні) програми науково-технічного розвитку України.

3. *Кабінет Міністрів України* як вищий орган у системі органів виконавчої влади:

- здійснює науково-технічну політику держави;

- подає Верховній Раді України пропозиції щодо пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та її матеріально-технічного забезпечення;

- забезпечує реалізацію загальнодержавних науково-технічних програм;

- затверджує державні (міжвідомчі) науково-технічні програми.

4. *Міністерство освіти і науки України* – займається організацією, координацією та фінансуванням науки в Україні.

5. *Національна академія наук України* – вища наукова організація України, яка організує і здійснює фундаментальні та прикладні дослідження з найважливіших проблем природничих, технічних і гуманітарних наук, а також координує здійснення фундаментальних досліджень в наукових установах та організаціях незалежно від форм власності.

6. *Державні галузеві академії наук* – державні спеціалізовані наукові установи, що координують, організують і проводять дослідження у відповідних галузях науки і техніки.

7. Рада з питань науки та науково-технічної політики створена при Президентові України як консультативно-дорадчий орган з метою сприяння формуванню державної політики щодо розвитку науки, визначенню пріоритетних напрямів, розробці стратегії технологічного розвитку, вдосконаленню структури управління наукою та системи підготовки і атестації кадрів.

8. Державний фонд фундаментальних досліджень створений для підтримки фундаментальних наукових досліджень в галузі природничих, технічних і гуманітарних наук, що провадяться науковими установами, вищими навчальними закладами вченими.

9. *Громадські спеціалізовані академії* – наукові установи, що об’єднують учених на громадських засадах за профілем їх наукової діяльності.

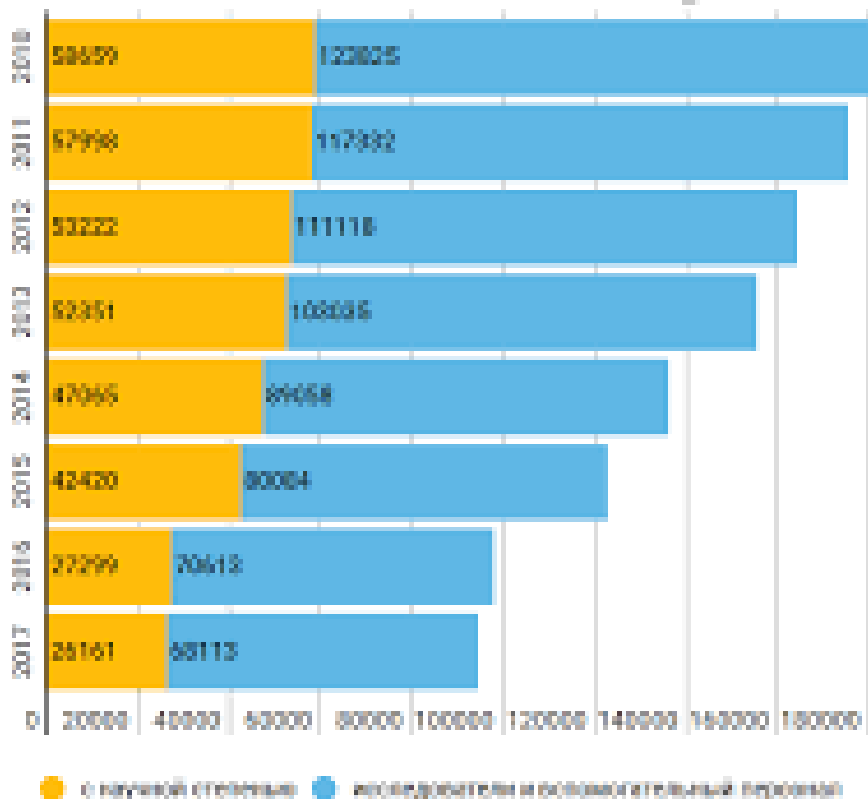
10. *Відомчі галузеві академії та інститути* – галузеві НДІ, підпорядковані міністерствам і відомствам.

11. *Наукові товариства* – громадські спеціалізовані організації.

12. *Вищі навчальні заклади* – університети, академії, інститути, що мають спеціальні підрозділи, які займаються науково-дослідною роботою за рахунок бюджетних та госпрозрахункових коштів.

Вчений є основним суб'єктом наукової і науково-технічної діяльності.

Количество ученых и исследователей в Украине

Правове забезпечення регулювання науки в Україні.

1. *Конституція України.*

2. *Закон України «Про вищу освіту»* від 01.07.2014 р. № 1556-VII.

3. *Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність»* від 13.12.91 р. № 1977-XII.

4. *Закон України «Про інноваційну діяльність»* від 04.07.2002 р. № 40-IV.

5. *Положення про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів*, затверджене постановою КМУ від 01.03.99 р. № 309.

6. *Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника*, затверджений постановою КМУ від 24.07.2013 р. № 567.

Роботу з підготовки та атестації науково-педагогічних кадрів організує і координує *атестаційна колегія* Міністерства освіти і науки України.

Система наукових ступенів наукових і науково-педагогічних працівників в Україні складається з двох рівнів.

1. Доктор філософії – це освітній і водночас перший науковий ступінь, що здобувається на третьому рівні вищої освіти на основі ступеня магістра. Ступінь доктора філософії присуджується спеціалізованою вченою радою вищого навчального закладу або наукової установи в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді.

Особа має право здобувати ступінь доктора філософії під час навчання в *аспірантурі (ад'юнктурі)*.

Нормативний строк підготовки доктора філософії в аспірантурі (ад'юнктурі) становить чотири роки.

Для надання допомоги в проведенні наукових досліджень призначається науковий керівник, як правило, доктор або професор.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії – це кваліфікована наукова робота, виконана особисто аспірантом у вигляді спеціально підготовленого рукопису, в якій містяться науково обґрунтовані теоретичні або експериментальні результати, наукові положення, що пропонує автор для публічного захисту.

2. Доктор наук – це другий науковий ступінь, що здобувається особою на науковому рівні вищої освіти на основі ступеня доктора філософії і передбачає набуття найвищих компетентностей у галузі розроблення і впровадження методології дослідницької роботи, проведення оригінальних досліджень.

Ступінь доктора наук присуджується спеціалізованою вченою радою вищого навчального закладу чи наукової установи за результатами публічного захисту наукових досягнень у вигляді дисертації або опублікованої монографії, або за сукупністю статей.

Дисертація на здобуття ступеня доктора наук – це робота, в якій сформульовані і обґрунтовані наукові положення, що характеризують нові напрямки у відповідній галузі науки, або зроблено теоретичні узагальнення і вирішені значні наукові проблеми, що мають важливе народногосподарське або соціальне значення.

Суб'єктами наукової діяльності у ВНЗ є наукові, науково-педагогічні працівники, студенти, інші працівники вищих навчальних закладів, а також працівники підприємств, які спільно з вищими навчальними закладами провадять наукову, науково-технічну та інноваційну діяльність.

Основною метою наукової діяльності ВНЗ є здобуття нових наукових знань шляхом проведення наукових досліджень і розробок та їх спрямування на створення і впровадження нових конкурентоспроможних технологій, видів техніки, матеріалів тощо для забезпечення інноваційного розвитку суспільства, підготовки фахівців інноваційного типу.

Основними завданнями наукової діяльності вищих навчальних закладів є:

1) одержання конкурентоспроможних наукових і науково-прикладних результатів;

2) застосування нових наукових, науково-технічних знань під час підготовки фахівців з вищою освітою;

3) формування сучасного наукового кадрового потенціалу, здатного забезпечити розробку та впровадження інноваційних наукових розробок.

Науково-дослідна робота студентів у межах навчального плану здійснюється в таких *формах*:

- написання наукових рефератів з конкретної теми в процесі вивчення дисциплін;
- виконання лабораторних, практичних, семінарських та самостійних завдань, контрольних робіт, що містять елементи проблемного пошуку;
- виконання нетипових завдань дослідницького характеру в період виробничої практики та на замовлення;
- підготовка та захист курсових і дипломних робіт, пов'язаних із науковою проблематикою кафедри.

Науково-дослідна робота студентів поза навчальним процесом може здійснюватись в таких *формах*:

- у робота наукових гуртків, творчих секцій, лабораторій;

- виконання держбюджетних та господарських наукових робіт, проведення досліджень у межах творчої співпраці кафедр, факультетів тощо;

- написання статей, тез, доповідей;

- участь у наукових конференціях, конкурсах, предметних олімпіадах.

ДИПЛОМ ДОКТОРА НАУК

ВИЩА АТЕСТАЦІЙНА КОМІСІЯ УКРАЇНИ

Рішенням спеціалізованої вченої ради

прилюдного захисту дисертації

присуджено науковий ступінь

доктора

зі спеціальності

ДД №

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про вищу освіту

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004)

План

- 1. Основні терміни та їх визначення.**
- 2. Рівні та ступені вищої освіти.**
- 3. Атестація здобувачів вищої освіти.**
- 4. Наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених.**
- 5. Вчені звання наукових і науково-педагогічних працівників. Основні посади наукових, науково-педагогічних і педагогічних працівників.**
- 6. Мета і завдання наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності.**

Стаття 1. Основні терміни та їх визначення

автономія вищого навчального закладу - самостійність, незалежність і відповідальність вищого навчального закладу у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів у межах, встановлених цим Законом;

академічна мобільність - можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому вищому навчальному закладі (науковій установі) на території України чи поза її межами;

академічна свобода - самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова і творчості, поширення знань та інформації, проведення наукових досліджень і використання їх результатів та реалізується з урахуванням обмежень, встановлених законом;

вища освіта - сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у вищому навчальному закладі (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти;

вищий навчальний заклад - окремий вид установи, яка є юридичною особою приватного або публічного права, діє згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей;

галузь знань - основна предметна область освіти і науки, що включає групу споріднених спеціальностей, за якими здійснюється професійна підготовка;

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ЄКТС)

- система трансферу і накопичення кредитів, що використовується в Європейському просторі вищої освіти з метою надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти. Система ґрунтується на визначенні навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених результатів навчання, та обліковується у кредитах ЄКТС;

засновник вищого навчального закладу - органи державної влади від імені держави, відповідна рада від імені територіальної громади (громад), фізична та/або юридична особа, рішенням та за рахунок майна яких засновано вищий навчальний заклад. Права засновника, передбачені цим Законом, набуваються також на підставах, передбачених цивільним законодавством;

здобувачі вищої освіти - особи, які навчаються у вищому навчальному закладі на певному рівні вищої освіти з метою здобуття відповідного ступеня і кваліфікації;

кваліфікація - офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту;

компетентність - динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти;

кредит Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (далі - кредит ЄКТС) - одиниця вимірювання обсягу навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання. Обсяг одного кредиту ЄКТС становить 30 годин. Навантаження одного навчального року за денною формою навчання становить, як правило, 60 кредитів ЄКТС;

Стаття 2. Законодавство України про вищу освіту

1. Законодавство України про вищу освіту базується на [Конституції України](#) і складається із законів України "[Про освіту](#)", "[Про наукову і науково-технічну діяльність](#)", цього Закону та інших нормативно-правових актів, міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку.

Стаття 5. Рівні та ступені вищої освіти

2. Здобуття вищої освіти на кожному рівні вищої освіти передбачає успішне виконання особою відповідної освітньої (освітньо-професійної чи освітньо-наукової) або наукової програми, що є підставою для присудження відповідного ступеня вищої освіти:

- 1) молодший бакалавр;
- 2) бакалавр;
- 3) магістр;
- 4) доктор філософії;
- 5) доктор наук.

6. Доктор філософії - це освітній і водночас перший науковий ступінь, що здобувається на третьому рівні вищої освіти на основі ступеня магістра. Ступінь доктора філософії присуджується спеціалізованою вченою радою вищого навчального закладу або наукової установи в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді.

Особа має право здобувати ступінь доктора філософії під час навчання в аспірантурі (ад'юнктурі). Особи, які професійно здійснюють наукову, науково-технічну або науково-педагогічну діяльність за основним місцем роботи, мають право здобувати ступінь доктора філософії поза аспірантурою, зокрема під час перебування у творчій відпустці, за умови успішного виконання відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді.

Нормативний строк підготовки доктора філософії в аспірантурі (ад'юнктурі) становить чотири роки. Обсяг освітньої складової освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії становить 30-60 кредитів ЄКТС.

7. Доктор наук - це другий науковий ступінь, що здобувається особою на науковому рівні вищої освіти на основі ступеня доктора філософії і передбачає набуття найвищих компетентностей у галузі розроблення і впровадження методології дослідницької роботи, проведення оригінальних досліджень, отримання наукових результатів, які забезпечують розв'язання важливої теоретичної або прикладної проблеми, мають загальнонаціональне або світове значення та опубліковані в наукових виданнях.

Ступінь доктора наук присуджується спеціалізованою вченою радою вищого навчального закладу чи наукової установи за результатами публічного захисту наукових досягнень у вигляді дисертації або опублікованої монографії, або за сукупністю статей, опублікованих у вітчизняних і міжнародних рецензованих фахових виданнях, перелік яких затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

Стаття 6. Атестація здобувачів вищої освіти

1. Атестація - це встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам стандартів вищої освіти.

Атестація здійснюється відкрито і гласно. Здобувачі вищої освіти та інші особи, присутні на атестації, у тому числі під час захисту дисертації, можуть вільно здійснювати аудіо- та/або відеофіксацію процесу атестації.

3. Атестація осіб, які здобувають ступінь доктора філософії, здійснюється постійно діючою або разовою спеціалізованою вченою радою вищого навчального закладу чи наукової установи, акредитованою Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, на підставі публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації. Здобувач ступеня доктора філософії має право на вибір спеціалізованої вченої ради.

4. Атестація осіб, які здобувають ступінь доктора наук, здійснюється постійно діючою спеціалізованою вченою радою вищого навчального закладу чи наукової установи, акредитованою Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, на підставі публічного захисту наукових досягнень у вигляді дисертації або опублікованої монографії, або сукупності статей, опублікованих у вітчизняних та/або міжнародних рецензованих фахових виданнях, перелік яких затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

5. Дисертації осіб, які здобувають ступінь доктора філософії, та дисертації (або наукові доповіді у разі захисту наукових досягнень, опублікованих у вигляді монографії або сукупності статей, опублікованих у вітчизняних та/або міжнародних рецензованих фахових виданнях) осіб, які здобувають ступінь доктора наук, а також відгуки опонентів оприлюднюються на офіційних веб-сайтах відповідних вищих навчальних закладів (наукових установ) відповідно до законодавства.

6. До захисту допускаються дисертації (наукові доповіді), виконані здобувачем наукового ступеня самостійно. Виявлення в поданій до захисту дисертації (науковій доповіді) академічного плагіату є підставою для відмови у присудженні відповідного наукового ступеня.

Виявлення академічного плагіату у захищеній дисертації (науковій доповіді) є підставою для скасування рішення спеціалізованої вченої ради про присудження наукового ступеня та видачу відповідного диплома. Якщо дисертація (наукова доповідь), в якій виявлено академічний плагіат, була захищена у постійно діючій спеціалізованій вченій раді, науковий керівник (консультант), офіційні опоненти, які надали позитивні висновки про наукову роботу, та голова відповідної спеціалізованої вченої ради позбавляються права брати участь у роботі спеціалізованих вчених рад строком на два роки, а вищий навчальний заклад (наукова установа) позбавляється акредитації відповідної постійно діючої спеціалізованої вченої ради та права створювати разові спеціалізовані вчені ради строком на один рік.

Якщо дисертація (наукова доповідь), в якій виявлено академічний плагіат, була захищена у разовій спеціалізованій вченій раді, науковий керівник, члени цієї ради та офіційні опоненти, які надали позитивні висновки про наукову роботу, позбавляються права брати участь у роботі спеціалізованих вчених рад строком на два роки, а вищий навчальний заклад (наукова установа) позбавляється права створювати разові спеціалізовані вчені ради строком на один рік.

Скасування рішення спеціалізованої вченої ради про присудження наукового ступеня у разі виявлення академічного плагіату здійснюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти за поданням Комітету з питань етики у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, та може бути оскаржене відповідно до законодавства.

Стаття 7. Документи про вищу освіту (наукові ступені)

---

1. Документ про вищу освіту (науковий ступінь) видається особі, яка успішно виконала відповідну освітню (наукову) програму та пройшла атестацію.
2. Встановлюються такі види документів про вищу освіту (наукові ступені) за відповідними ступенями:

диплом молодшого бакалавра;
диплом бакалавра;
диплом магістра;
диплом доктора філософії;
диплом доктора наук.

4. У дипломі доктора філософії, доктора наук зазначаються назва вищого навчального закладу (наукової установи), в якому здійснювалася підготовка, назва вищого навчального закладу (наукової установи), у спеціалізованій вченій раді якого (якої) захищено наукові досягнення, а також назва кваліфікації, що складається з інформації про здобутий особою науковий ступінь, галузь знань та/або спеціальність.

У назві кваліфікації зазначаються ступінь доктора філософії та галузь знань (доктор філософії в галузі біології тощо). У разі якщо дисертаційне дослідження виконано в суміжних галузях знань, ступені доктора філософії і доктора наук присуджуються у провідній галузі із зазначенням міжгалузевого характеру роботи.

5. Невід'ємною частиною диплома бакалавра, магістра, доктора філософії є додаток до диплома європейського зразка, що містить структуровану інформацію про завершене навчання. У додатку до диплома міститься інформація про результати навчання особи, що складається з інформації про назви дисциплін, отримані оцінки і здобуту кількість кредитів ЄКТС, а також відомості про національну систему вищої освіти України.

Стаття 26. Основні завдання вищого навчального закладу

Основними завданнями вищого навчального закладу є:

2) для університетів, академій, інститутів - провадження наукової діяльності шляхом проведення наукових досліджень і забезпечення творчої діяльності учасників освітнього процесу, підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації і використання отриманих результатів в освітньому процесі;

Стаття 28. Типи вищих навчальних закладів

---

1. В Україні діють вищі навчальні заклади таких типів:

1) **університет** - багатогалузевий (класичний, технічний) або галузевий (профільний, технологічний, педагогічний, фізичного виховання і спорту, гуманітарний, богословський/теологічний, медичний, економічний, юридичний, фармацевтичний, аграрний, мистецький, культурологічний тощо) вищий навчальний заклад, що провадить інноваційну освітню діяльність за різними ступенями вищої освіти (у тому числі доктора філософії), проводить фундаментальні та/або прикладні наукові дослідження, є провідним науковим і методичним центром, має розвинуту інфраструктуру навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів, сприяє поширенню наукових знань та провадить культурно-просвітницьку діяльність;

Стаття 41. Наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених

1. У вищих навчальних закладах та їхніх структурних підрозділах діють наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених, які є частиною системи громадського самоврядування відповідних вищих навчальних закладів.
2. У роботі наукового товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених беруть участь особи віком до 35 років (для докторантів - 40 років), які навчаються або працюють у вищому навчальному закладі.
3. Наукове товариство студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених забезпечує захист прав та інтересів осіб, які навчаються або працюють у вищому навчальному закладі, зокрема щодо питань наукової діяльності, підтримки наукоємних ідей, інновацій та обміну знаннями.
4. У своїй діяльності наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених керуються законодавством, статутом вищого навчального закладу та положенням про наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених.

5. Наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених діють на принципах:

- 1) свободи наукової творчості;
- 2) добровільності, колегіальності, відкритості;
- 3) рівності права осіб, які навчаються, на участь у діяльності наукових товариств студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених.

6. Наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених:

- 1) приймають акти, що регламентують їх організацію та діяльність;
- 2) проводять організаційні, наукові та освітні заходи;
- 3) популяризують наукову діяльність серед студентської молоді, сприяють залученню осіб, які навчаються, до наукової роботи та інноваційної діяльності;
- 4) представляють інтереси студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених перед адміністрацією вищого навчального закладу та іншими організаціями з питань наукової роботи та розвитку академічної кар'єри;
- 5) сприяють підвищенню якості наукових досліджень;
- 6) сприяють обміну інформацією між молодими вченими та дослідниками;
- 7) сприяють розвитку міжвузівського та міжнародного співробітництва;
- 8) взаємодіють з Національною академією наук України та національними галузевими академіями наук, науковими та науково-дослідними установами;
- 9) виконують інші функції, передбачені положеннями про наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених, цим та іншими законами України.

7. За погодженням з науковим товариством студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених керівництво вищого навчального закладу приймає рішення про відрахування осіб, які здобувають ступінь доктора філософії, з вищого навчального закладу та їх поновлення на навчання.

8. Органи управління наукових товариств студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених формуються на демократичних засадах шляхом виборів. Структура наукового товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених та організаційний механізм його діяльності визначаються положенням, яке затверджується вищим колегіальним органом громадського самоврядування вищого навчального закладу.

9. Адміністрація вищого навчального закладу не має права втручатися в діяльність наукових товариств студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених, крім випадків, коли така діяльність суперечить законодавству, статуту чи завдає шкоди інтересам вищого навчального закладу.

10. Керівник вищого навчального закладу всебічно сприяє створенню належних умов для діяльності наукового товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених (надає приміщення, меблі, оргтехніку, забезпечує телефонним зв'язком, постійним доступом до Інтернету, відводить місця для встановлення інформаційних стендів тощо).

11. Фінансовою основою діяльності наукового товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених є кошти, визначені вченою радою вищого навчального закладу.

Стаття 52. Категорії учасників освітнього процесу

1. Учасниками освітнього процесу у вищих навчальних закладах є:
  - 1) наукові, науково-педагогічні та педагогічні працівники;
  - 2) здобувачі вищої освіти та інші особи, які навчаються у вищих навчальних закладах;
  - 3) фахівці-практики, які залучаються до освітнього процесу на освітньо-професійних програмах;
  - 4) інші працівники вищих навчальних закладів.

2. До освітнього процесу можуть залучатися роботодавці.

Стаття 53. Науково-педагогічні, педагогічні та наукові працівники вищих навчальних закладів

1. Науково-педагогічні працівники - це особи, які за основним місцем роботи у вищих навчальних закладах провадять навчальну, методичну, наукову (науково-технічну, мистецьку) та організаційну діяльність.
2. Педагогічні працівники - це особи, які за основним місцем роботи у вищих навчальних закладах провадять навчальну, методичну та організаційну діяльність.
3. Наукові працівники - це особи, які за основним місцем роботи та відповідно до трудового договору (контракту) професійно здійснюють наукову, науково-технічну або науково-організаційну діяльність та мають відповідну кваліфікацію незалежно від наявності наукового ступеня або вченого звання.
4. Наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів регулюється законодавством про наукову і науково-технічну та інноваційну діяльність.

Стаття 54. Вчені звання наукових і науково-педагогічних працівників

1. В Україні присвоюються такі вчені звання:

- 1) старший дослідник;
- 2) доцент;
- 3) професор.

2. Вчене звання професора та доцента присвоюється особам, які професійно здійснюють науково-педагогічну або творчу мистецьку діяльність.

3. Вчене звання старшого дослідника присвоюється особам, які професійно здійснюють наукову або науково-технічну діяльність.

4. Вчене звання професора, доцента, старшого дослідника присвоює вчена рада вищого навчального закладу (вчена рада структурного підрозділу). Право присвоєння вченого звання професора та старшого дослідника надається також вченим (науково-технічним) радам наукових установ. Рішення відповідних вчених рад затверджує атестаційна колегія центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки у [порядку](#), встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 55. Основні посади наукових, науково-педагогічних і педагогічних працівників вищих навчальних закладів та порядок їх заміщення

1. Основними посадами науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів є:
  - 1) керівник (ректор, президент, начальник, директор);
  - 2) заступник керівника (проректор, віце-президент, заступник начальника, заступник директора, заступник завідувача), діяльність якого безпосередньо пов'язана з освітнім або науковим процесом;
  - 3) директор (начальник) інституту, його заступники, діяльність яких безпосередньо пов'язана з освітнім або науковим процесом;
  - 4) декан (начальник) факультету, його заступники, діяльність яких безпосередньо пов'язана з освітнім або науковим процесом;
  - 5) директор бібліотеки;
  - 6) завідувач (начальник) кафедри;
  - 7) професор;
  - 8) доцент;
  - 9) старший викладач, викладач, асистент, викладач-стажист;
  - 10) науковий працівник бібліотеки;
  - 11) завідувач аспірантури, докторантури.

2. Основними посадами педагогічних працівників вищих навчальних закладів є:

- 1) викладач;
- 2) методист.

3. Повний перелік посад науково-педагогічних і педагогічних працівників вищих навчальних закладів установлюється Кабінетом Міністрів України. Перелік посад наукових працівників вищого навчального закладу визначається відповідно до [Закону України](#) "Про наукову і науково-технічну діяльність".

Стаття 61. Особи, які навчаються у вищих навчальних закладах

1. Особами, які навчаються у вищих навчальних закладах, є:

- 1) здобувачі вищої освіти;
- 2) інші особи, які навчаються у вищих навчальних закладах.

2. Здобувачами вищої освіти є:

- 1) студент - особа, зарахована до вищого навчального закладу з метою здобуття вищої освіти ступеня молодшого бакалавра, бакалавра чи магістра;
- 3) аспірант - особа, зарахована до вищого навчального закладу (наукової установи) для здобуття ступеня доктора філософії;
- 5) докторант - особа, зарахована або прикріплена до вищого навчального закладу (наукової установи) для здобуття ступеня доктора наук.

Стаття 63. Обов'язки осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах

---

1. Особи, які навчаються у вищих навчальних закладах, зобов'язані:
  - 1) дотримуватися вимог законодавства, статуту та правил внутрішнього розпорядку вищого навчального закладу;
  - 2) виконувати вимоги з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки, передбачені відповідними правилами та інструкціями;
  - 3) виконувати вимоги освітньої (наукової) програми.

Стаття 65. Мета і завдання наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності у вищих навчальних закладах

1. Наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність у вищих навчальних закладах є невід'ємною складовою освітньої діяльності і провадиться з метою інтеграції наукової, освітньої і виробничої діяльності в системі вищої освіти. Провадження наукової і науково-технічної діяльності університетами, академіями, інститутами є обов'язковим.
2. Суб'єктами наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності є наукові, науково-педагогічні працівники, особи, які навчаються у вищих навчальних закладах, інші працівники вищих навчальних закладів, а також працівники підприємств, які спільно з вищими навчальними закладами провадять наукову, науково-технічну та інноваційну діяльність.
3. Основною метою наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності є здобуття нових наукових знань шляхом проведення наукових досліджень і розробок та їх спрямування на створення і впровадження нових конкурентоспроможних технологій, видів техніки, матеріалів тощо для забезпечення інноваційного розвитку суспільства, підготовки фахівців інноваційного типу.

4. Основними завданнями наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності вищих навчальних закладів є:

- 1) одержання конкурентоспроможних наукових і науково-прикладних результатів;
- 2) застосування нових наукових, науково-технічних знань під час підготовки фахівців з вищою освітою;
- 3) формування сучасного наукового кадрового потенціалу, здатного забезпечити розробку та впровадження інноваційних наукових розробок.

Стаття 66. Інтеграція наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності вищих навчальних закладів і наукових установ Національної академії наук України, національних галузевих академій наук

1. Інтеграція наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності вищих навчальних закладів і наукових установ Національної академії наук України, національних галузевих академій наук здійснюється з метою розроблення та виконання пріоритетних наукових програм, проведення наукових досліджень, експериментальних розробок тощо на засадах поєднання кадрових, фінансових, технічних та організаційних ресурсів відповідно до законодавства.
2. Основними напрямками інтеграції наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності вищих навчальних закладів і наукових установ Національної академії наук України, національних галузевих академій наук є:
  - 1) участь у розробленні та виконання державних цільових програм економічного і соціального розвитку;
  - 2) проведення спільних наукових досліджень, експериментальних та інноваційних розробок тощо, у тому числі за рахунок державного бюджету та власних надходжень;
  - 3) участь у створенні науково-навчальних, науково-дослідних об'єднань, інноваційних структур та інших організаційних форм кооперації;

- 4) впровадження спільно створених інноваційних продуктів у виробництво, інші галузі економіки тощо;
- 5) забезпечення набуття, охорони та захисту прав інтелектуальної власності на результати наукової та науково-технічної діяльності;
- 6) провадження спільної видавничої та інформаційно-ресурсної діяльності;
- 7) залучення вищими навчальними закладами наукових працівників з наукових установ і організацій Національної академії наук України, національних галузевих академій наук та науковими установами і організаціями академій науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів на основі трудового договору (контракту) для провадження освітньої і наукової діяльності, зокрема до підготовки аспірантів і докторантів, підготовки та експертизи підручників, навчальних посібників, освітніх програм та стандартів вищої освіти для забезпечення навчального процесу у вищій школі;
- 8) організація на базі наукових установ і організацій Національної академії наук України, національних галузевих академій наук наукових досліджень молодих вчених, докторантів та аспірантів, систематичної виробничої практики студентів вищих навчальних закладів із забезпеченням їх безпосередньої участі у проведенні наукових досліджень.

Стаття 67. Організація наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності

1. Наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність у вищих навчальних закладах провадиться відповідно до законодавства про освітню, наукову, науково-технічну та інноваційну діяльність. Державні органи, до сфери управління яких належать вищі навчальні заклади, формують політику наукової і інноваційної діяльності, яка здійснюється безпосередньо вищими навчальними закладами на засадах автономії.
2. Центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки:
  - 1) розробляє відповідно до законодавства пропозиції щодо обсягу бюджетного фінансування наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності вищих навчальних закладів, інших підприємств, установ та організацій, що діють у системі вищої освіти, а також щодо обсягу капітального будівництва зазначених підприємств, установ та організацій з урахуванням їхніх запитів;
  - 2) погоджує рішення про утворення науково-навчальних і науково-дослідних об'єднань, що провадять наукову, науково-технічну та інноваційну діяльність спільно з науковими установами і організаціями Національної академії наук України, національних галузевих академій, наукових і науково-технологічних парків, бізнес-інкубаторів, мистецьких творчих майстерень тощо;

3) розробляє державні цільові програми, спрямовані на обладнання вищих навчальних закладів сучасними приладами, науковим обладнанням, навчальними лабораторіями, інформаційно-телекомунікаційними мережами тощо, з урахуванням їхніх запитів.

3. Наукові дослідження, що проводяться за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, фінансуються державними органами та органами місцевого самоврядування, до сфери управління яких належать вищі навчальні заклади, незалежно від фінансування освітньої діяльності. У першочерговому порядку фінансуються фундаментальні дослідження, а також прикладні науково-дослідні роботи, що виконуються в межах основних напрямів розвитку науки і техніки. Державні органи та органи місцевого самоврядування, до сфери управління яких належать вищі навчальні заклади, за результатами наукової діяльності вищих навчальних закладів визначають для них обсяг фінансування наукової діяльності за окремими бюджетними програмами. Вищі навчальні заклади на конкурсних засадах формують тематику науково-дослідних робіт і самостійно затверджують тематичні плани наукової діяльності.

4. Держава економічно заохочує підприємства різних форм власності до співпраці з вищими навчальними закладами щодо виконання науково-інноваційних проектів, підготовки і перепідготовки фахівців з вищою освітою, проведення практики студентів.

5. Вищий навчальний заклад, який провадить наукову діяльність, що має важливе значення для науки, економіки та виробництва, і хоче отримати відповідну державну підтримку, має право пройти державну атестацію відповідно до [Закону України](#) "Про наукову і науково-технічну діяльність".

Стаття 68. Організаційні форми провадження наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності

1. Наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність може провадитись вищими навчальними закладами, у тому числі через створені ними юридичні особи, предметом діяльності яких є доведення результатів наукової і науково-технічної діяльності вищого навчального закладу до стану інноваційного продукту та його подальша комерціалізація.
2. До виконання наукових і науково-технічних робіт у вищому навчальному закладі можуть залучатися науково-педагогічні, наукові і педагогічні працівники, інші працівники вищих навчальних закладів, особи, які навчаються у вищому навчальному закладі, а також працівники інших організацій.
3. Вищі навчальні заклади, зокрема які є засновниками інноваційних структур різних типів (наукові та технологічні парки, бізнес-інкубатори тощо), мають право проводити спільні наукові дослідження, демонстраційні дослідження тощо, у тому числі з використанням земельних ділянок, які знаходяться в постійному користуванні вищих навчальних закладів.

Стаття 69. Права інтелектуальної власності та їх захист

1. Набуття, охорона та захист прав вищих навчальних закладів та учасників освітнього процесу щодо результатів наукової, науково-технічної та інших видів діяльності забезпечуються відповідно до закону.
2. Вищі навчальні заклади мають право розпоряджатися майновими правами інтелектуальної власності на об'єкти права інтелектуальної власності.
3. Витрати державних і комунальних вищих навчальних закладів, понесені у зв'язку із забезпеченням правової охорони на об'єкти права інтелектуальної власності, майнові права на які набуті в установленому законом порядку, здійснюються за рахунок власних надходжень вищого навчального закладу.
4. Об'єкти права інтелектуальної власності підлягають оцінці. За результатом оцінки їх вартість відображається у бухгалтерському обліку вищого навчального закладу у порядку, передбаченому законом.

5. Вищі навчальні заклади здійснюють заходи з впровадження, включаючи трансфер технологій, об'єктів права інтелектуальної власності, майнові права на які вони набули.
6. Вищі навчальні заклади здійснюють заходи із запобігання академічному плагіату - оприлюдненню (частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворенню опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання.
7. Договір про створення об'єкта права інтелектуальної власності за замовленням має визначати способи, умови та порядок здійснення відповідних майнових прав інтелектуальної власності.

“Освіта – найбільш потужна зброя, яку ви можете використовувати, щоб змінити світ”

Нельсон Мандела

**Особливості Закону України
«Про наукову і науково-
технічну діяльність»
(2016)**

Відомості Верховної Ради, 2016, № 3, ст.25

із змінами, внесеними згідно із Законами

№ 922-VIII від 25.12.2015, ВВР, 2016, № 9, ст.89

№ 1774-VIII від 06.12.2016, ВВР, 2017, № 2, ст.25

№ 2145-VIII від 05.09.2017, ВВР, 2017, №38-39, ст.380

№ 2148-VIII від 03.10.2017, ВВР, 2017, № 40-41, ст.383

№ 2269-VIII від 18.01.2018, ВВР, 2018, № 12, ст.68

№ 2704-VIII від 25.04.2019, ВВР, 2019, № 21, ст.81

№ 114-IX від 19.09.2019, ВВР, 2019, № 45, ст.289

№ 524-IX від 04.03.2020

Закон України

«Про наукову і науково-технічну діяльність»

Визначає правові, організаційні та фінансові засади функціонування і розвитку у сфері наукової і науково-технічної діяльності, створює умови для провадження наукової і науково-технічної діяльності, задоволення потреб суспільства і держави у технологічному розвитку шляхом взаємодії освіти, науки, бізнесу та влади.

1

2

3

4

5

6

**I. ЗАГАЛЬНІ
ПОЛОЖЕННЯ**

**II. ПРАВОВИЙ СТАТУС
СУБ'ЄКТІВ НАУКОВОЇ
І НАУКОВО-
ТЕХНІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

**III. ДЕРЖАВНІ
ГАРАНТІЇ
СОЦІАЛЬНО-
ПРАВОВОГО СТАТУСУ
ВЧЕНИХ, НАУКОВИХ
ПРАЦІВНИКІВ**

Розділи

**IV. ПОВНОВАЖЕННЯ СУБ'ЄКТІВ
ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ТА УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ
НАУКОВОЇ І НАУКОВО-
ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

**V. ФОРМИ І МЕТОДИ
ДЕРЖАВНОГО
РЕГУЛЮВАННЯ ТА
УПРАВЛІННЯ У
НАУКОВІЙ І
НАУКОВО-ТЕХНІЧНІЙ
ДІЯЛЬНОСТІ**

**VI. ПРИКІНЦЕВІ ТА
ПЕРЕХІДНІ
ПОЛОЖЕННЯ**

Закон України

«Про наукову і науково-технічну діяльність»

1

2

3

4

5

6

Стаття 1. Основні терміни та їх визначення

У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються у такому значенні:

аспірант - вчений, який проводить фундаментальні та (або) прикладні наукові дослідження у рамках підготовки в аспірантурі у вищому навчальному закладі/науковій установі для здобуття ступеня доктора філософії;

вчений - фізична особа, яка проводить фундаментальні та (або) прикладні наукові дослідження і отримує наукові та (або) науково-технічні (прикладні) результати;

молодий вчений - вчений віком до 35 років, який має вищу освіту не нижче другого (магістерського) рівня, або вчений віком до 40 років, який має науковий ступінь доктора наук або навчається в докторантурі;

наукова діяльність - інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання нових знань та (або) пошук шляхів їх застосування, основними видами якої є фундаментальні та прикладні наукові дослідження;

Стаття 2. Мета і завдання

1. **Метою** цього Закону є врегулювання відносин, пов'язаних з провадженням наукової і науково-технічної діяльності, та створення умов для підвищення ефективності наукових досліджень і використання їх результатів для забезпечення розвитку всіх сфер суспільного життя.

2. **Основними завданнями цього Закону** є визначення:

1) правового статусу суб'єктів наукової і науково-технічної діяльності, матеріальних та моральних стимулів для забезпечення престижності та пріоритетності відповідної сфери діяльності;

2) економічних, соціальних та правових гарантій наукової і науково-технічної діяльності, свободи наукової творчості;

3) основних цілей, напрямів та принципів державної політики у сфері наукової і науково-технічної діяльності, міжнародного науково-технічного співробітництва;

4) повноважень органів державної влади щодо здійснення державного регулювання та управління у сфері наукової і науково-технічної діяльності.

Стаття 4. Суб'єкти наукової і науково-технічної діяльності

1. Суб'єктами наукової і науково-технічної діяльності є наукові працівники, науково-педагогічні працівники, **аспіранти**, ад'юнкти і докторанти, інші вчені, наукові установи, університети, академії, інститути, музеї, інші юридичні особи незалежно від форми власності, що мають відповідні наукові підрозділи, та громадські наукові організації.

Стаття 5. Вчений

Вчений МАЄ ПРАВО:

- 1) обирати види, напрями і засоби наукової і науково-технічної діяльності відповідно до своїх інтересів, творчих можливостей та загальнолюдських цінностей;
- 2) об'єднуватися з іншими вченими в громадські організації, постійні або тимчасові наукові колективи для провадження спільної наукової, науково-технічної та науково-педагогічної діяльності;

3. Вчений під час провадження наукової, науково-технічної, науково-організаційної та науково-педагогічної діяльності **ЗОБОВ'ЯЗАНИЙ:**

- 1) не завдавати шкоди здоров'ю та життю людини, навколишньому природному середовищу;
- 2) додержуватися етичних норм наукового співтовариства, неухильно дотримуватися норм права інтелектуальної власності.

1

2

3

4

5

6

Стаття 10. Вчена (наукова, науково-технічна, технічна) рада наукової установи

...

3. До виключної компетенції вченої (наукової, науково-технічної, технічної) ради наукової установи належать питання щодо:

...

б) затвердження результатів атестації наукових працівників, **аспірантів**, докторантів, здобувачів та результатів конкурсу на вакантні посади наукових працівників;

Стаття 13.

2. Завданнями Центру колективного користування науковим обладнанням є

...

2) залучення студентів, магістрів, **аспірантів** та молодих вчених до науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт;

1

2

3

4

5

6

Стаття 27. Підготовка наукових кадрів та підвищення їхньої кваліфікації

1. Основними формами підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації є **аспірантура**, ад'юнктура та докторантура

Стаття 33. Наукове відрядження

1. За рішенням керівництва науковий (науково-педагогічний) працівник може бути направлений у наукове відрядження.

2. Науковим відрядженням вважається відрядження наукового (науково-педагогічного) працівника, **аспіранта**, ад'юнкта, докторанта на певний строк для проведення наукової або науково-педагогічної роботи, участі в наукових конференціях, симпозіумах, семінарах, наукових школах, експедиціях поза місцем його основної роботи (для **аспірантів**, ад'юнктів - поза місцем навчання), за наявності запрошення сторони, що приймає, або направлення установи, де працює вчений.

3. Термін наукового відрядження не може перевищувати **90 днів**, крім випадків, коли відрядження пов'язано з довготривалою науковою експедицією

1

2

3

4

5

6

7

8

Стаття 34. *Наукове стажування*

1. Наукові (науково-педагогічні) працівники, **аспіранти** та докторанти можуть направлятися науковими установами (вищими навчальними закладами) на наукове стажування, у тому числі довгострокове, до інших наукових установ та вищих навчальних закладів, у тому числі за кордон.

7. Під час наукового стажування за науковим (науково-педагогічним) працівником, **аспірантом**, ад'юнктом, докторантом зберігається його основне місце роботи чи навчання (підготовки)

1

2

3

4

5

6

7

8

Стаття 35. Стаж наукової роботи

1. *До стажу наукової роботи зараховується:*

2) час роботи *на посадах* науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів, визначених у [Законі України](#) "Про вищу освіту".

Аспірантам, ад'юнктам і докторантам, зарахованим за державним замовленням, замість заробітної плати призначається стипендія у розмірі, визначеному Кабінетом Міністрів України.

5) час навчання в аспірантурі, ад'юнктурі чи докторантурі за денною (ОЧНОЮ) формою навчання випускникам аспірантури, ад'юнктури, докторантури.

7) час навчання в аспірантурі (докторські програми) третього рівня вищої освіти та наукової роботи за спеціальністю за кордоном, за умови збереження громадянства, сплати страхових внесків відповідно до [Закону України](#) "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування" та перерви між завершенням навчання (роботи) за кордоном та відновленням навчання (роботи) в Україні не більше трьох місяців

**ДЕРЖАВНІ ГАРАНТІЇ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ВЧЕНИХ,
НАУКОВИХ ПРАЦІВНИКІВ**

1

2

3

4

5

6

7

8

Стаття 39. Повноваження
Верховної Ради України у
сфері наукової і науково-
технічної діяльності

Стаття 42. Повноваження
центрального органу
виконавчої влади, що
забезпечує формування та
реалізує державну політику у
сфері наукової і науково-
технічної діяльності

Стаття 41. Повноваження
Кабінету Міністрів
України у сфері наукової і
науково-технічної
діяльності

Стаття 43. Повноваження
інших центральних
органів виконавчої влади
у сфері наукової і
науково-технічної
діяльності

Стаття 51. Види та напрями грантової підтримки Національного фонду досліджень України

Одним із напрямів грантової підтримки Національного фонду досліджень України є наукове стажування наукових працівників, **аспірантів** і докторантів, у тому числі за кордоном.

Стаття 66. Державна підтримка міжнародного наукового та науково-технічного співробітництва

2. Міжнародне наукове та науково-технічне співробітництво здійснюється шляхом:

- 5) взаємного обміну науковою та науково-технічною інформацією, використання об'єднаних міжнародних інформаційних фондів, банків даних;
- 6) проведення міжнародних конференцій, конгресів, симпозіумів
- 7) взаємного обміну науковими, науково-технічними та науково-педагогічними кадрами, студентами і аспірантами, а також спільної підготовки спеціалістів;

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування, крім:

[абзацу першого](#) частини другої статті 36 цього Закону, який набирає чинності з 1 січня 2020 року шляхом збільшення з 1 січня 2017 року цієї величини;

[частини шостої](#) статті 37 цього Закону, яка набирає чинності з 1 січня 2017 року;

[частини другої](#) статті 47, яка набирає чинності з дня введення в дію змін до [Податкового кодексу України](#) щодо звільнення від оподаткування податком на додану вартість операцій із ввезення на митну територію України державними науковими установами та вищими навчальними закладами для забезпечення власної наукової та науково-технічної діяльності наукових приладів, обладнання, запасних частин і витратних матеріалів до них, реактивів, зразків, наукової літератури в паперовому та електронному вигляді;

першого речення [абзацу першого](#) частини другої статті 48 цього Закону, яке набирає чинності з 1 січня 2020 року;

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

**ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ
ЩОДО ПІДГОТОВКИ
НАУКОВИХ І НАУКОВО-
ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ**

ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
ВІД 23 БЕРЕЗНЯ 2016 Р. № 261

КИЇВ

ПРО ЗАТВЕРДЖЕННЯ ПОРЯДКУ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ (НАУКОВИХ
УСТАНОВАХ)

План

1. Загальна частина
2. Права та обов'язки аспірантів (ад'юнктів)
3. Порядок та умови вступу до аспірантури (ад'юнктури)
4. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі (ад'юнктурі)
5. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою (ад'юнктурою)

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

1. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії здійснюється:
  - ⦿ *в аспірантурі (ад'юнктурі) закладу вищої освіти (наукової установи) за очною (денною, вечірньою) або заочною формою навчання;*
  - ⦿ *поза аспірантурою (для осіб, які професійно провадять наукову, науково-технічну або науково-педагогічну діяльність за основним місцем роботи у відповідному закладі вищої освіти (науковій установі)).*

3. Підготовка осіб в аспірантурі (ад'юнктурі) здійснюється:

- ⦿ *за рахунок видатків державного бюджету у державних закладах вищої освіти чи наукових установах (державне замовлення) та за рахунок видатків місцевих бюджетів у державних та комунальних закладах вищої освіти чи наукових установах (регіональне замовлення);*
- ⦿ *за рахунок коштів юридичних чи фізичних осіб (на умовах контракту, зокрема за кошти грантів, які отримав заклад вищої освіти (наукова установа) на проведення наукових досліджень, за якими передбачається підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії).*
- ⦿ 4. Для провадження освітньої діяльності на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти заклади вищої освіти (наукові установи) зобов'язані отримати відповідну ліцензію.

5. Науково-методичне забезпечення та організацію діяльності аспірантури (ад'юнктури) закладів вищої освіти (наукових установ) здійснюють їх вчені (наукові, науково-технічні, технічні) ради.

- *У закладах вищої освіти (наукових установах) для координації діяльності структурних підрозділів, які здійснюють підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії, може створюватися відділ аспірантури (ад'юнктури).*
- *Для врегулювання відносин між аспірантом (ад'юнктом) та закладом вищої освіти (науковою установою) укладається договір.*

6. Вступ до аспірантури (ад'юнктури) здійснюється на конкурсній основі відповідно до цього Порядку, Умов прийому на навчання до закладів вищої освіти, затверджених МОН, та правил прийому до відповідного закладу вищої освіти (наукової установи).

7. Правила прийому до закладу вищої освіти (наукової установи) діють протягом відповідного календарного року і визначають, зокрема:

- ⦿ *порядок, перелік і строки подання документів для вступу до аспірантури (ад'юнктури) закладу вищої освіти (наукової установи);*
- ⦿ *зміст, форму і строки вступних випробувань для конкурсного відбору вступників до аспірантури (ад'юнктури) за кожною спеціальністю або відповідною галуззю знань.*

8. Нормативний строк підготовки доктора філософії в аспірантурі (ад'юнктурі) незалежно від форми навчання становить чотири роки.

9. Підготовка в аспірантурі (ад'юнктурі) передбачає виконання особою відповідної освітньо-наукової або наукової програми закладу вищої освіти (наукової установи) за певною спеціальністю та проведення власного наукового дослідження. Невід'ємною

складовою освітньо-наукової програми аспірантури (ад'юнктури) є підготовка та публікація наукових статей.

10. Аспіранти (ад'юнкти) проводять наукові дослідження згідно з індивідуальним планом наукової роботи, в якому визначаються зміст, строки виконання та обсяг наукових робіт, а також запланований строк захисту дисертації протягом строку підготовки в аспірантурі (ад'юнктурі).

11. Підготовка в аспірантурі (ад'юнктурі) завершується наданням висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації. Здобувачі мають право на вибір спеціалізованої вченої ради.

12. Аспірант (ад'юнкт), який захистився до закінчення строку підготовки в аспірантурі (ад'юнктурі), має право за власним вибором:

- ⦿ *отримати одноразову виплату в сумі залишку стипендії, передбаченої у бюджеті закладу вищої освіти (наукової установи) на відповідний календарний рік, та за власною заявою бути відрахованим з аспірантури (ад'юнктури);*
- ⦿ *отримати за власною заявою оплачувану академічну відпустку на строк, що залишився до завершення нормативного строку підготовки в аспірантурі (ад'юнктурі).*

ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ АСПІРАНТІВ (АД'ЮНКТІВ)

- 14. Аспіранти (ад'юнкти) користуються правами здобувачів вищої освіти, визначеними Законом України “Про вищу освіту”. З метою належного проведення наукових досліджень аспіранти (ад'юнкти) також мають право на:
  - *вільний доступ до всіх видів відкритої наукової інформації, наявної у закладах вищої освіти (наукових установах), бібліотеках і державних архівах України;*
  - *отримання методичного і змістовного наукового консультування щодо власного дослідження від наукового керівника (консультанта);*
  - *безпечні та нешкідливі умови для проведення наукових досліджень, забезпечення належно обладнаним місцем для наукової роботи; академічну та соціальну відпустку відповідно до законодавства; трудову діяльність у позанавчальний час відповідно до законодавства.*

15. Аспіранти (ад'юнкти) **зобов'язані** виконувати всі обов'язки здобувачів вищої освіти, визначені Законом України "Про вищу освіту". З метою забезпечення належного проведення наукових досліджень аспіранти (ад'юнкти) також зобов'язані:

- ◎ *дотримуватися принципів академічної доброчесності, морально-етичних норм і стандартів поведінки дослідників у відповідній галузі (професії), встановлених закладом вищої освіти (науковою установою);*
- ◎ *виконувати індивідуальний план наукової роботи та систематично звітувати про хід його виконання на засіданні кафедри, відділу, лабораторії чи іншого підрозділу закладу вищої освіти (наукової установи), який уповноважений для цього його вченою радою;*
- ◎ *подати до спеціалізованої вченої ради свої наукові досягнення у вигляді дисертації.*

16. Покладення закладом вищої освіти (науковою установою) на аспіранта (ад'юнкта) обов'язків, не пов'язаних з виконанням відповідної освітньо-наукової (наукової) програми та підготовкою дисертації (монографії, статей), забороняється.

17. Аспіранти (ад'юнкти) мають право брати участь у конкурсах на отримання грантової підтримки наукових досліджень та стипендій, заснованих на честь видатних діячів науки, освіти, культури, громадських діячів, а також заснованих Президентом України, Кабінетом Міністрів України, державними чи недержавними органами, підприємствами, установами чи організаціями.

ПОРЯДОК ТА УМОВИ ВСТУПУ ДО АСПІРАНТУРИ (АД'ЮНКТУРИ)

19. До аспірантури (ад'юнктури) на конкурсній основі приймаються особи, які здобули вищу освіту ступеня магістра. До вступних випробувань допускаються особи, які вчасно подали всі необхідні для вступу документи згідно з правилами прийому до закладу вищої освіти (наукової установи).

Приймальна комісія може відмовити особі в допуску до проходження вступних випробувань до аспірантури (ад'юнктури) виключно у зв'язку з неподанням в установлений строк документів, визначених правилами прийому.

- ⦿ *Перелік документів, необхідних для вступу до аспірантури (ад'юнктури), повинен включати:*
- ⦿ *заяву вступника;*
- ⦿ *копію диплома магістра (спеціаліста) із зазначенням здобутої спеціальності (кваліфікації);*
- ⦿ *у разі потреби документ про визнання особи органами медико-соціальної експертизи особою з інвалідністю.*

20. Вступні випробування до аспірантури (ад'юнктури) закладу вищої освіти (наукової установи) складаються з:

- ⦿ *вступного іспиту із спеціальності (в обсязі програми рівня вищої освіти магістра з відповідної спеціальності);*
- ⦿ *вступного іспиту з іноземної мови (англійської, німецької або французької) в обсязі, який відповідає рівню B2 Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти.*

21. Вступні випробування до аспірантури (ад'юнктури) проводяться предметними комісіями, до складу яких входить, як правило, три - п'ять осіб, які призначаються керівником закладу вищої освіти (наукової установи).

22. До складу предметних комісій включаються доктори філософії та доктори наук, які проводять наукові дослідження за відповідною спеціальністю та відповідають за виконання відповідної освітньо-наукової програми.

23. За результатами проведення вступних випробувань до аспірантури (ад'юнктури) приймальна комісія приймає рішення щодо кожного вступника за процедурою, визначеною правилами прийому до закладу вищої освіти (наукової установи).

24. Аспіранту (ад'юнкту) одночасно з його зарахуванням відповідним наказом керівника закладу вищої освіти (наукової установи) призначається науковий керівник з числа наукових або науково-педагогічних працівників з науковим ступенем.

⦿ *Науковий керівник аспіранта (ад'юнкта) здійснює наукове керівництво роботою над дисертацією, надає консультації щодо змісту і методології наукових досліджень аспіранта (ад'юнкта), контролює виконання індивідуального плану наукової роботи та індивідуального навчального плану аспіранта (ад'юнкта) і відповідає перед вченою радою закладу вищої освіти (наукової установи) за належне та своєчасне виконання обов'язків наукового керівника.*

ПІДГОТОВКА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ В АСПІРАНТУРІ (АД'ЮНКТУРІ)

25. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі (ад'юнктурі) здійснюється за освітньо-науковою програмою та навчальним планом, що затверджуються вченою радою закладу вищої освіти (наукової установи) для кожної спеціальності

26. Освітньо-наукова програма та навчальний план аспірантури (ад'юнктури) складаються з освітньої та наукової складових.

- ⊙ *Усі аспіранти (ад'юнкти) незалежно від форми навчання зобов'язані відвідувати аудиторні заняття і проходити всі форми поточного та підсумкового контролю, передбачені індивідуальним навчальним планом аспіранта (ад'юнкта) та освітньо-науковою програмою аспірантури (ад'юнктури) закладу вищої освіти (наукової установи).*

27. Освітньо-наукова програма аспірантури (ад'юнктури) закладу вищої освіти (наукової установи) має включати не менше чотирьох складових, що передбачають набуття аспірантом (ад'юнктом) таких компетентностей відповідно до Національної рамки кваліфікацій:

- ⦿ *здобуття глибинних знань із спеціальності (групи спеціальностей), за якою (якими) аспірант (ад'юнкт) проводить дослідження, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за обраною спеціальністю, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти;*
- ⦿ *оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти;*
- ⦿ *набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведення навчальних занять, управління науковими проектами та/або складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти;*
- ⦿ *здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою (англійською або іншою відповідно до специфіки спеціальності) в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іноземних наукових текстів з відповідної спеціальності в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти.*

28. Вчена рада закладу вищої освіти (наукової установи) має право прийняти рішення про визнання набутих аспірантом (ад'юнктом) в інших закладах вищої освіти (наукових установах) компетентностей з однієї чи декількох навчальних дисциплін (зарахувати кредити ЄКТС), обов'язкове здобуття яких передбачено освітньо-науковою програмою аспірантури (ад'юнктури).

29. Наукова складова освітньо-наукової програми передбачає проведення власного наукового дослідження під керівництвом одного або двох наукових керівників та оформлення його результатів у вигляді дисертації.

◎ *Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії є самостійним розгорнутим дослідженням, що пропонує розв'язання актуального наукового завдання в певній галузі знань або на межі кількох галузей, результати якого становлять оригінальний внесок у суму знань відповідної галузі (галузей) та оприлюднені у відповідних публікаціях.*

30. Атестація здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії здійснюється постійно діючою або разовою спеціалізованою вченою радою на підставі публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації.

- ⦿ *Стан готовності дисертації аспіранта (ад'юнкта) до захисту визначається науковим керівником.*
- ⦿ *Обов'язковою умовою допуску до захисту є успішне виконання аспірантом (ад'юнктом) його індивідуального навчального плану та індивідуального плану наукової роботи.*
- ⦿ *Якщо у закладі вищої освіти (науковій установі) не функціонує постійно діюча спеціалізована вчена рада з відповідної спеціальності, вчена рада такого закладу (установи) може утворити разову спеціалізовану вчену раду з відповідної спеціальності та подати до Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти документи для її акредитації або звернутися з клопотанням про прийняття дисертації до захисту до іншого закладу вищої освіти (наукової установи), де функціонує постійно діюча спеціалізована вчена рада з відповідної спеціальності.*

31. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії за державним (регіональним) замовленням здійснюється виключно в аспірантурі (ад'юнктурі) заочною (денною, вечірньою) формою навчання.
32. Державне (регіональне) замовлення на підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі (ад'юнктурі) за спеціальностями розподіляється на конкурсній основі між закладами вищої освіти та науковими установами. До участі в конкурсі на розміщення державного (регіонального) замовлення допускаються лише заклади вищої освіти та наукові установи, які на момент проведення конкурсу мають ліцензію на провадження освітньої діяльності на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти за відповідною спеціальністю.
33. Кількість аспірантів (ад'юнктів), підготовка яких здійснюється поза державним (регіональним) замовленням, та вартість такої підготовки визначаються вченою радою закладу вищої освіти (наукової установи) з урахуванням ліцензійного обсягу, зазначеного в ліцензії закладу вищої освіти (наукової установи), за якою він провадить освітню діяльність на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти, та можливостей забезпечення кваліфікованого наукового керівництва та задоволення освітніх потреб аспірантів (ад'юнктів) за відповідною спеціальністю.

ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ ПОЗА АСПІРАНТУРОЮ (АД'ЮНКТУРОЮ)

34. Особи, які професійно провадять наукову, науково-технічну або науково-педагогічну діяльність за основним місцем роботи, мають право здобувати вищу освіту ступеня доктора філософії поза аспірантурою (ад'юнктурою) у відповідному закладі вищої освіти (науковій установі) без переривання трудової діяльності або під час перебування у творчій відпустці.

- *Такі особи прикріплюються строком до п'яти років до закладу вищої освіти (наукової установи), що має ліцензію на провадження освітньої діяльності на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти за відповідною спеціальністю.*
- *Здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою (ад'юнктурою) передбачає повне та успішне виконання відповідної освітньо-наукової програми та навчального плану аспірантури (ад'юнктури) зазначеного закладу вищої освіти (наукової установи) згідно із затвердженими в установленому порядку індивідуальним навчальним планом та індивідуальним планом наукової роботи прикріпленої особи та публічний захист дисертації у спеціалізованій вченій раді.*

35. Навчання на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти осіб, які прикріплені до закладу вищої освіти (наукової установи) для реалізації свого права на здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою (ад'юнктурою), а також їх наукове керівництво здійснюється за кошти відповідного закладу вищої освіти (наукової установи).

- ⦿ *Особи, прикріплені до закладу вищої освіти (наукової установи) з метою здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою (ад'юнктурою), мають всі права і обов'язки, визначені у пунктах 14-17 цього Порядку.*

36. У разі звільнення з роботи особа втрачає право здобувати вищу освіту ступеня доктора філософії поза аспірантурою (ад'юнктурою) у відповідному закладі вищої освіти (науковій установі) та має право:

- ⦿ *продовжити свою підготовку для здобуття ступеня доктора філософії поза аспірантурою у закладі вищої освіти (науковій установі), до якого особа зарахована на посаду науково-педагогічного чи наукового працівника (за умови прийняття відповідного рішення таким закладом вищої освіти (науковою установою));*
- ⦿ *вступити до аспірантури (ад'юнктури) закладу вищої освіти (наукової установи) для здобуття відповідного ступеня за очною (денною, вечірньою) або заочною (дистанційною) формою навчання і зарахування їй відповідних кредитів ЄКТС, здобутих поза аспірантурою.*

**ДЯКУЮ ЗА
УВАГУ**

**Інформаційне
забезпечення науково-
дослідної діяльності**

План

1. Поняття про наукову інформацію та її роль у проведенні наукових досліджень
2. Джерела інформації та їх використання в науково-дослідній роботі
3. Техніка роботи зі спеціальною літературою

1. Поняття про наукову інформацію та її роль у проведенні наукових досліджень

Інформаційні ресурси – це сукупність інформаційних матеріалів – документів і масивів інформації у формі публікацій, наукових звітів, електронних записів, баз даних і т. п., а також різноманітні пошукові системи, що забезпечують доступ до них. Структурною одиницею інформаційного ресурсу є науковий документ, тобто матеріальний об'єкт, який містить науково-технічну інформацію і призначений для її збереження і використання. Сукупність інформаційних ресурсів, пов'язаних між собою темою становить систему інформаційного забезпечення наукового дослідження у будь-якій галузі.

Наукове дослідження не може відбуватися без ознайомлення з джерелами інформації, що так чи інакше характеризують його об'єктну галузь, висвітлюють об'єкт та предмет. Тому досліднику надто необхідно мати повне уявлення про систему інформаційного забезпечення дослідницької діяльності в цілому та коло джерел, що розкривають тему його власного дослідження зокрема. Пошук та добір джерел інформації в процесі наукового дослідження має бути цілеспрямованим, послідовним та системним. Лише у цьому випадку дослідник може розраховувати на можливість об'єктивної оцінки ступеня наукової розробленості проблеми, що постала в якості об'єкта його дослідження.

- Законом України «Про інформацію» визначено головні принципи інформаційних відносин:
  - - гарантованість права на інформацію;
  - - доступність інформації та свобода обміну нею;
  - - об'єктивність, вірогідність інформації;
  - - повнота і точність інформації;
  - - законність отримання, використання, поширення і зберігання інформації.
- Право на інформацію мають усі громадяни України, юридичні особи і державні органи. З метою задоволення інформаційних потреб, органи державної влади та місцевого самоврядування створюють інформаційні служби, системи, мережі, бази і банки даних. Для прискорення відбору потрібної інформації і підвищення ефективності праці в Україні створена загальнодержавна служба науково-технічної інформації (НТІ). Вона включає галузеві інформаційні центри - Республіканський інститут, НТІ в НДІ, інформаційні центри, відділи НТІ в НДІ, конструкторських бюро на підприємствах.

Головні принципи інформаційних відносин:

- гарантованість права на інформацію;
- доступність інформації та свобода обміну нею;
- об'єктивність, вірогідність інформації;
- повнота і точність інформації;
- законність отримання, використання, поширення і зберігання інформації.

Інформація з обмеженим доступом

Конфіденційна
інформація

Таємна
інформація

Конфіденційна інформація

- це відомості, які знаходяться у володінні, користуванні або розпорядженні окремих фізичних чи юридичних осіб і поширюються за їх бажанням відповідно до передбачених ними умов.

До конфіденційної інформації не можна віднести:

- про стан довкілля, якість харчових продуктів і предметів побуту;
- про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні події, які сталися або можуть статися і загрожують безпеці громадян;
- про стан здоров'я населення, його життєвий рівень;
- стосовно стану справ із правами і свободами людини і громадянина, а також фактів їх порушень;
- про незаконні дії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб тощо.

До ***таємної інформації*** належить інформація, що містить відомості, які становлять державну та іншу передбачену законом таємницю, розголошення якої завдає шкоди особі, суспільству і державі.

- політична;
- духовна;
- науково-технічна;
- соціальна;
- економічна;
- міжнародна.

Галузі інформації:

- без неї не може бути проведене те чи інше наукове дослідження;
- інформація досить швидко старіє, і потрібне постійне поновлення матеріалів;
- інформація для дослідника є предметом і результатом його праці тощо.

Значення і роль інформації:

2. Джерела інформації та їх використання в науково-дослідній роботі

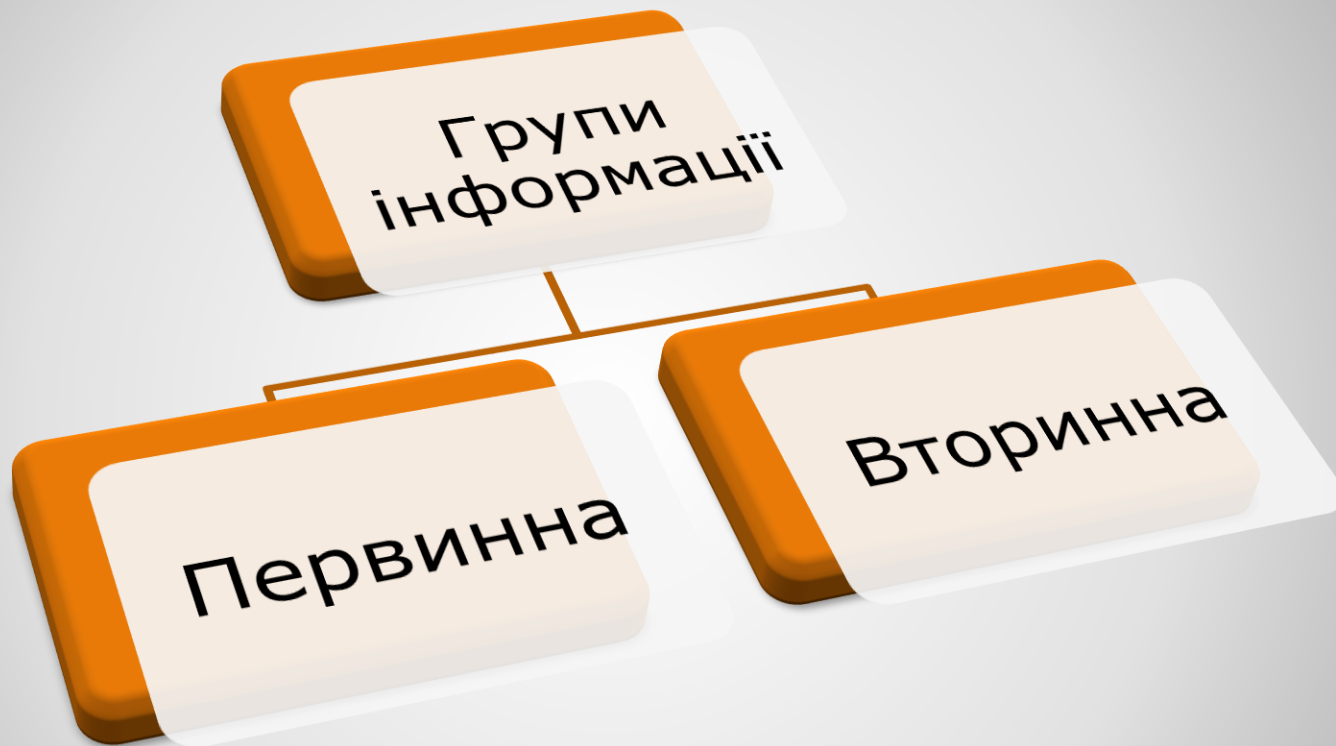
Джерелами інформації є передбачені або встановлені Законом носії інформації: документи та інші носії інформації, які являють собою матеріальні об'єкти, що зберігають інформацію, а також повідомлення засобів масової інформації, публічні виступи.

Джерела наукової інформації:

- Монографія
- Збірник
- Періодичні видання
- Патентно-ліцензійні видання (патентні бюлетні).
- Стандарти
- Навчальна література
- Надруковані документи
- Науково-інформаційна діяльність
- Довідково-інформаційний фонд
- Довідково-пошуковий апарат
- Інформаційні ресурси спільного користування
- Інформаційний ринок

Інформацію поділяють на:

- оглядову - огляд наукових матеріалів;
- релеративну, що міститься в описах прототипів наукових завдань;
- реферативну, що міститься в анотаціях, резюме, рефератах;
- сигнальну - інформацію попереднього повідомлення;
- довідкову - систематизовані короткі відомості в будь-якій галузі знань.

Критерії якості інформації в науковому дослідженні

Цільове призначення	Створення нових концепцій, встановлення взаємозв'язків, вирішення проблем, пошуку нових фактів тощо.
Цінність інформації	Наукова та практична значущість
Надійність і достовірність	Наукова обґрунтованість інформації, перевіреність джерельної бази .
Достатність (повнота)	Відображення досліджуваних процесів і явищ у повному обсязі .
Дискретність	Трансформація пасивної інформації в активну.
Безперервність	Багатоаспектність інформації (теорії та концепції, законодавчі акти, нормативні документи, звітні та статистичні, архівні матеріали, конференції, наради тощо).

3. Техніка роботи зі спеціальною літературою

- Наукові дослідження базуються на досягненнях науки, тому не випадково кожна стаття, брошура, книга включає в себе посилання на попередні дослідження.
- Доповідь, реферат, курсова (дипломна) робота мають бути пов'язані з інформаційними матеріалами і містити огляд літератури за тематикою дослідження, а це вимагає від дослідника наполегливої праці з науковою літературою.

Етапи вивчення наукових джерел інформації поділяють на:

загальне ознайомлення з вирішенням наукової проблеми

побіжний перегляд відібраної літератури і систематизація

читання за послідовністю розміщення матеріалу

вибіркове читання окремих частин

виписування потрібного матеріалу

критичне оцінювання записаного, редагування і чистовий запис

Класифікація джерел наукових досліджень

Джерела наукових досліджень

Теорії і концепції щодо розвитку освіти

Законодавчі акти

Нормативні матеріали

Звітні та статистичні матеріали

Програмні облікові та статистичні матеріали

Архівні матеріали

Матеріали емпіричних обстежень

Рекомендаційні матеріали конференції

Наукові документи

Цитати - це дослівний уривок твору, чийсь вислів, що органічно вписується в текст наукової роботи як підтвердження чи заперечення певної думки.

Види
цитат

Пряме
циткування

Непряме
циткування

Правила цитування:

- 1) текст цитати починається і закінчується лапками;
- 2) цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручення думок автора;
- 3) кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;
- 4) при непрямому цитуванні (переказі думки), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора;
- 5) цитати мають органічно «вписуватись» в контекст наукової роботи

- Посилання на рисунки, таблиці в дипломній роботі вказують їх порядковим номером, наприклад:
- «на рис. 2.3 можна побачити...»
- «повернемося до табл. 1.3...»

Список використаних джерел

Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, що містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після висновків. Оформлення списку використаних джерел має відповідати вимогам МОН України до бібліографічного опису – ГОСТ 7.1:2006 «Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання» (Бюлетень ВАК України № 3, 2008 р., с. 9–13). Основні правила оформлення джерела: назви статей, монографій, збірників, конференцій, тез, доповідей, авторефератів дисертацій вказуються повністю. Для статей обов'язково подається їх назва, назва видання, рік, номер (випуск, том), початкова та кінцева сторінки. Для монографій, довідкових, енциклопедичних видань – назва, місце видання (місто), видавництво, рік видання, (том, частина – якщо є), загальна кількість сторінок. У списку джерел з маленької букви пишуть відомості, що належать до заголовку (підруч. для вишів, матеріали конф., тези, навчально-методичний посібник тощо), відомості про відповідальність (ред., упоряд., редкол. та ін.)

Правила оформлення літературних джерел:

- У науковій статті обов'язково мають бути посилання на джерела та список використаних джерел після висновків тексту.
- Посилання в тексті статті подавати тільки у квадратних дужках, наприклад [1], [1; 6], де цифри 1 і 6 відповідають порядковому номеру праці або джерела у списку використаних джерел. Якщо посилання на джерела підряд з 1 по 6 , тоді [1-4].
- Посилання на конкретні сторінки наводити після номера джерела через кому з маленької букви "с."), наприклад: [1, с. 5]. Якщо посилання на кілька праць, вони розділяються крапкою з комою: [1, с. 5; 6, с. 25-33].
-

Основні правила оформлення:

Назви статей, монографій, збірників, конференцій, тез, доповідей, авторефератів дисертацій вказуються повністю.

Для статей обов'язково дається їх назва, назва видання, рік, номер (випуск, том), початкова та кінцева сторінки.

Для монографій, довідкових, енциклопедичних видань – назва, місце видання (місто), видавництво, рік видання, (том, частина – якщо є), загальна кількість сторінок.

У списку джерел з маленької букви пишуть відомості, що відносяться до заголовку (підруч. для вузів, матеріали конф., тези, навчально-методичний посібник тощо), відомості про відповідальність (ред., упоряд., редкол. та ін.), наприклад:

Психологія : підруч. для вузів.

Психологія : словарь / отв. ред. Гончарук П. В.

Має бути проміжок в один друкований знак (пробіл) до і після приписного знака: тире (–), скісна риска (/), дві скісні (//), двокрапка (:). Виняток – крапка (.) та кома (,) – проміжки залишають тільки після них.

Після скісної риски (/) пишеться автор (автори) саме у такому вигляді, в якому зазначено на титульному листі або у змісті (якщо це стаття), тобто, це може бути Попов В.В., В.В. Попов, Василь Васильович Попов, Василь Попов.

Таким чином, запис реквізитів статті одного автора з періодичного друкованого видання матиме наступний вигляд:

Прізвище ініціали автора. Назва статті. / ім'я, по батькові автора або ініціали і прізвище автора // Назва журналу. – Рік. – № . – С. ?–?.

Запис двох і більше авторів: спочатку перший автор, після слешу (/) вказуються два/три/чорити автора:

Прізвище ініціали першого автора. Назва статті. / ініціали прізвище першого автора, ініціали, прізвище другого автора // Назва журналу. – Рік. – № . – С. ? – ?.

Алгоритм оформлення статті з електронного видання:

Прізвище ініціали автора. Назва статті [Електронний ресурс] / ім'я, по батькові автора або ініціали прізвище автора // Назва журналу. – Рік. – № . – Режим доступу: <http://www...> (з нової строки) електронна адреса, за якою розміщена стаття. Наприклад:

Кабан Л. В. Оцінювання інноваційної діяльності загальноосвітніх навчальних закладів регіону [Електронний ресурс] / Лариса Василівна Кабан // Народна освіта. — 2007. — Випуск 1. — Режим доступу: http://www.narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/1/statti/2kaban/2kaban.htm

Дякую за увагу!

**ІНФОРМАЦІЙНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

План

- ▶ 1. Наукове дослідження як пошук проблеми
- ▶ 2. Види та джерела наукової інформації

1. Наукове дослідження як пошук проблеми

Наукове дослідження не може відбуватися без ознайомлення з джерелами інформації, що так чи інакше характеризують його об'єктну галузь, висвітлюють об'єкт та предмет.

Тому досліднику надто необхідно мати повне уявлення про систему інформаційного забезпечення дослідницької діяльності в цілому та коло джерел, що розкривають тему його власного дослідження зокрема.

Пошук та добір джерел інформації в процесі наукового дослідження має бути цілеспрямованим, послідовним та системним. Лише у цьому випадку дослідник може розраховувати на можливість об'єктивної оцінки ступеня наукової розробленості проблеми, що

Інформаційні ресурси - це сукупність інформаційних матеріалів - документів і масивів інформації у формі публікацій, наукових звітів, електронних записів, баз даних і т. п., а також різноманітні пошукові системи, що

ть доступ до них.

Система інформаційного забезпечення наукового дослідження –

це сукупність інформаційних ресурсів, пов'язаних між собою темою

- ▶ - інформацію як сукупність відомостей, їх види та джерела, форми представлення;
- ▶ - органи інформаційного забезпечення, які відповідають за збереження та поширення інформації;
- ▶ - інструменти, що забезпечують доступ до інформації

2. Види та джерела наукової інформації

Первинні джерела інформації

Містять результати наукової, виробничої, творчої діяльності, відображають факти, що їх отримано в процесі проведених досліджень.

Первинні документи створюють автори – науковці, письменники, журналісти, педагоги, композитори, художники і т. д. Результати своєї діяльності вони представляють у формі монографій, статей, підручників, літературних, музичних та інших творів

Вторинні джерела інформації

Містять систематизовані відомості про первинні документи (опубліковані чи не опубліковані) або результат аналізу і синтезу даних, що містяться у першоджерелах. У вторинних документах інформацію, що мала місце в одному чи кількох первинних документах, подають скорочено у відомостях про них. Підготовка вторинних документів - сфера професійної діяльності інформаційних посередників: бібліографів, каталогізаторів, референтів, аналітиків та інших спеціалістів інформаційної галузі.

Носіями **первинної інформації** є книги (підручники, посібники, монографії), періодичні друковані видання (журнали, наукові збірки, бюлетені), оптичні компакт-диски (CD-ROM), а також неопубліковані матеріали: депоновані рукописи, дисертації, наукові звіти, матеріали нарад, доповіді з різних напрямів наукових досліджень та ін.

За таких умов для розшуку потрібного документа немає потреби переглядати тексти багатьох документів, а досить ознайомитися лише з короткими повідомленнями про них.

Якщо ж ці короткі повідомлення поділити на групи відповідно до певних ознак документів, то можна переглядати відомості не про всі документи, а лише про ті, що увійшли до певної групи.

Саме за таким принципом будуються різноманітні **інформаційно-пошукові системи** (ІПС) – бібліотечні каталоги, картотеки, автоматизовані банки бібліографічних даних, бібліографічні покажчики й т. ін. Це значно прискорює і полегшує процес пошуку.

Завдяки виконанню вторинними документами інформаційної функції, тобто інформування користувача про наявність та зміст первинних документів, вони отримали назву інформаційних документів.

Інформаційний документ (ІД) - це документ, що містить систематизовані або узагальнені відомості про опубліковані чи неопубліковані дані з першоджерел та виготовлений організаціями, які здійснюють науково-інформаційну діяльність.

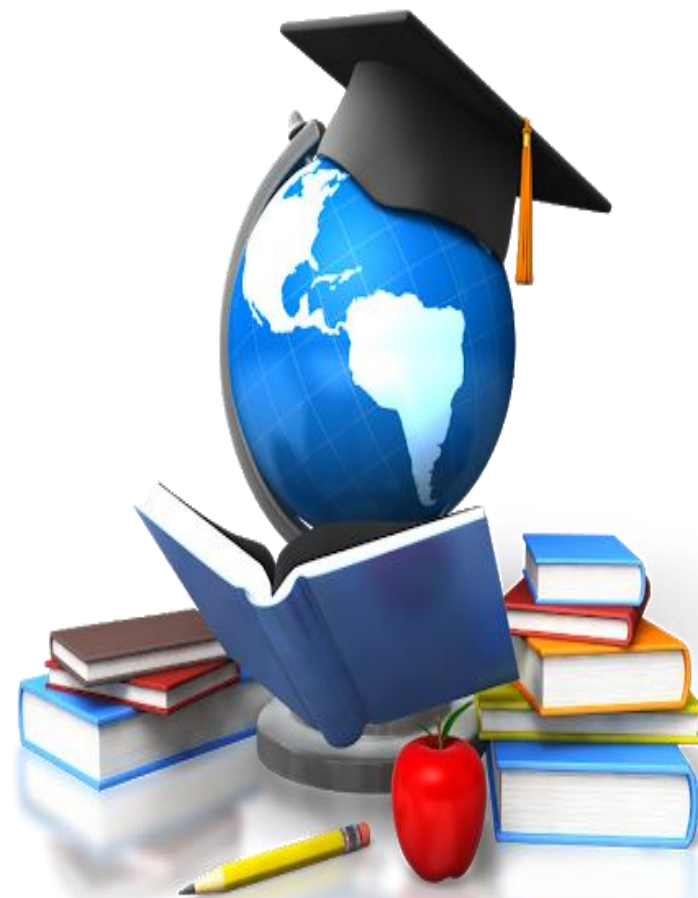

Основними характерними рисами інформаційних документів є:

- ▶ - наявність чіткого цільового призначення документа - оперативне ознайомлення споживачів із масивом документної інформації первинного рівня;
- ▶ - особливий характер інформації в інформаційному документі - це інформація з первинних документів у згорнутому узагальненому вигляді;
- ▶ - усі ці документи є результатом аналітико-синтетичної обробки та переробки інформації, що міститься у вихідних документах.

Серед великої кількості й розмаїтті вторинних документів найбільшу популярність сьогодні серед науковців набули такі їх види, як бібліографічний список, бібліографічний покажчик, реферат, анотація, бібліографічний або аналітичний огляд, аналітична довідка, експрес-інформація, сигнальна інформація, бази і банки даних та ін. Розподіл їх на означені види пояснюється ступенем (глибиною) аналітико-синтетичної переробки, або згортання первинної інформації.

Бібліографічний опис - це записана за певними правилами множина бібліографічних

даних, що ідентифікують документ. Він дає уявлення про зміст, вид, читацьке призначення, актуальність документа, а також дає змогу його ідентифікувати - зіставити з іншими, відрізнити від них.

Бібліографічним покажчиком називається упорядкована сукупність бібліографічних

описів видань, що присвячені окремій галузі знань, окремому напрямку чи темі.

Анотація, на відміну від бібліографічного опису документа, стисло розкриває його зміст.

Анотація - коротка характеристика документа з погляду його змісту, призначення, форми та інших особливостей. Анотація містить узагальнену характеристику первинного документа, вона не переказує його зміст, на відміну від реферату, а розкриває тематику твору, його читацьку адресу, інші ознаки, які можуть цікавити користувачів.

- ▶ Серед вторинних документів чільне місце посідає *реферативна інформація*, яка є загальноприйнятою формою обміну науковими досягненнями
- ▶ **Реферат** - це вторинний документ, результат аналітично-синтетичного опрацювання інформації, поданий у вигляді короткого викладу змісту первинного документа
- ▶ Різновидом реферату виступає *автореферат*. Це короткий виклад наукової праці самим автором. Найчастіше зустрічаються автореферати магістерської, кандидатської та докторської дисертацій.
- ▶ **Автореферат дисертації** - це наукове видання у вигляді брошури авторського тексту щодо проведеного дослідження, яке подається на здобуття наукового ступеня разом із дисертацією.

Реферативним оглядом

називають узагальнену характеристику кількох джерел

(первинних документів) з однієї теми, проблеми, галузі знань. Вони допомагають

дослідникові сформуванню уявлення про повноту та зміст підходів до досліджуваного ним об'єкта

Серед вторинних документів особливе місце посідають *оглядові документи*.

Оглядовий документ як інформаційний продукт має певні специфічні риси: він є моделлю стану, тенденцій розвитку та шляхів вирішення проблеми.

Оглядом називають текст, що містить концентровану інформацію, що її отримано в результаті добору, аналізу, систематизування, узагальнення відомостей із великої кількості першоджерел з певної теми за певний проміжок часу.

Найдосконалішим видом вторинних (інформаційних) документів, що повно і всебічно висвітлюють не окремі першоджерела, а конкретну тему у згорнутому й узагальненому вигляді, є *аналітичні документи*.

*Аналітична записка,
аналітична довідка,
аналітичний науковий звіт*

-

інформація про підсумок науково-дослідної роботи з обраної проблематики.

Однією із зазначених форм є науковий звіт із виконання дипломної чи магістерської робіт.

Залежно від особливостей наукової діяльності звіт подається у вигляді тексту, ілюстрацій, таблиць або їх сполучень.

▶ **СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**

- ▶ 1. Волков Ю.Г. Диссертация. Подготовка, защита, оформление: практ. пособие. -М.: Гардарика, 2001. - 278 с.
- ▶ 2. Давидова І. Бази даних як інформаційний продукт / І. Давидова // ВКП. -2000. - № 1. - С. 19-30.
- ▶ 3. Джерело // Djerelo: укр. реферативний журн. Сер. 3. Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво / НАН України. Інститут проблем реєстрації інформації. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського; О.І. Бондарева (гол. ред.).
- ▶ 4. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Бібліографічний запис, бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання: метод. рекомендації з провадження / уклали: О.К. Галевич, І.М. Штогрин. - Львів, 2008. - 20 с.

Захист та оцінювання кваліфікаційної роботи

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

РІВНІ, СТУПЕНІ ТА КВАЛІФІКАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

- ▶ Кваліфікаційна робота — це вид підсумкової атестації.
- ▶ Форми кваліфікаційної роботи: дипломна робота, дисертаційне дослідження, публічна демонстрація (захист), сукупність наукових статей, комбінація різних форм вище зазначеного тощо.

Види документів про вищу освіту (наукові ступені):

диплом молодшого бакалавра

диплом бакалавра

диплом магістра

диплом доктора філософії

диплом доктора мистецтв

диплом доктора наук

Документ про вищу освіту (науковий ступінь) видається особі, яка успішно виконала відповідну освітню (наукову) програму та пройшла атестацію.

Ступінь молодшого бакалавра, бакалавра, магістра

- ▶ Атестація осіб, які здобувають ступінь молодшого бакалавра, бакалавра чи магістра, здійснюється екзаменаційною комісією, до складу якої можуть включатися представники роботодавців та їх об'єднань, відповідно до положення про екзаменаційну комісію, затвердженого вченою радою закладу вищої освіти (наукової установи).
- ▶ Заклад вищої освіти на підставі рішення екзаменаційної комісії присуджує особі, яка успішно виконала освітню програму на певному рівні вищої освіти, відповідний ступінь вищої освіти та присвоює відповідну кваліфікацію.

ступінь доктора філософії та доктора мистецтв

- ▶ Атестація осіб, які здобувають ступінь доктора філософії, здійснюється постійно діючою або разовою спеціалізованою вченою радою закладу вищої освіти чи наукової установи, акредитованою Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, на підставі публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації. Здобувач ступеня доктора філософії має право на вибір спеціалізованої вченої ради.
- ▶ Атестація осіб, які здобувають ступінь доктора мистецтва, здійснюється постійно діючою або разовою спеціалізованою радою з присудження ступеня доктора мистецтва закладу вищої освіти мистецького спрямування, акредитованою Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, на підставі публічного захисту мистецьких досягнень у формі творчого мистецького проекту.

Ступінь доктора наук

- ▶ Атестація осіб, які здобувають ступінь доктора наук, здійснюється постійно діючою спеціалізованою вченою радою закладу вищої освіти чи наукової установи, акредитованою Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, на підставі публічного захисту наукових досягнень у вигляді дисертації або опублікованої монографії, або сукупності статей, опублікованих у вітчизняних та/або міжнародних рецензованих фахових виданнях, перелік яких затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

Захист випускних кваліфікаційних робіт бакалаврів та магістрів

Процедура захисту включає:

- ▶ доповідь студента про зміст роботи
- ▶ запитання до автора
- ▶ оголошення відгуку наукового керівника та рецензента
- ▶ відповіді студента на запитання членів ДЕК та осіб, присутніх на захисті
- ▶ заключне слово студента

Оцінювання випускних кваліфікаційних робіт бакалаврів та магістрів

- ▶ 90-100 балів - відмінно - відмінне виконання з незначними помилками
- ▶ 82-89 балів - добре - вище середніх стандартів, але з деякими помилками
- ▶ 75-81 балів - добре - в цілому змістова робота зі значними помилками
- ▶ 67-74 балів - задовільно - чітко, але зі значними недоліками;
- ▶ 60-66 балів - задовільно - виконання відповідає мінімальним критеріям
- ▶ менше 60 балів - незадовільно

Захист дисертації

- ▶ Докторські ради можуть приймати до захисту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук
- ▶ Попередній розгляд дисертацій у раді не повинен тривати понад два місяці для кандидатської і три місяці для докторської
- ▶ Робота ради має відкритий характер. Про її засідання інформується наукова громадськість
- ▶ У разі позитивного висновку комісії рада приймає рішення про прийняття дисертації до захисту
- ▶ Прилюдний захист дисертації відбувається на засіданні спеціалізованої вченої ради

Процедура засідання спеціалізованої вченої ради для захисту дисертації

- ▶ до відкриття засідання члени ради мають бути ознайомлені з проектом висновку щодо дисертації, підготовленим комісією ради
- ▶ головуючий інформує членів ради про правоможність зібрання і за наявності кворуму відкриває засідання
- ▶ головуючий інформує членів ради про погоджену зі здобувачем мову захисту дисертації
- ▶ оголошуються порядок денний, назва дисертації, відомості про офіційних опонентів
- ▶ учений секретар доповідає про подані здобувачем документи та про їх відповідність вимогам, установленим законодавством

здобувач викладає основні положення дисертації та відповідає на запитання, подані усно чи письмово

виступ наукового керівника (консультанта)

учений секретар оголошує висновок організації, де виконувалась дисертація або до якої був прикріплений здобувач, відгуки на дисертацію про її наукову і практичну цінність і на автореферат

здобувач відповідає на зауваження, які містяться у відгуках

виступ офіційних опонентів

після виступу кожного опонента здобувачеві надають слово для відповіді

після кожного виступу здобувача для відповіді на зауваження офіційних опонентів головуючий пересвідчується, чи задоволений опонент цією відповіддю

прилюдне обговорення дисертації, у якому мають право взяти участь усі присутні на засіданні

прикінцеве слово здобувача

вибори лічильної комісії для проведення таємного голосування

таємне голосування членів ради щодо присудження здобувачеві наукового ступеня

оголошення результатів таємного голосування затвердження протоколу лічильної комісії простою більшістю голосів членів ради, присутніх на засіданні

обговорення проекту та прийняття висновку ради

головуючий оголошує рішення ради щодо присудження здобувачу наукового ступеня з відповідної галузі науки та за відповідною Спеціальністю

Оцінювання дисертаційного дослідження

члени ради - доктори наук зі спеціальності, за якою підготовлена дисертація, повинні під час засідання обов'язково встановити:

- ▶ рівень теоретичної підготовки здобувача
- ▶ особистий внесок у розв'язання наукової проблеми чи у вирішення конкретного наукового завдання
- ▶ обізнаність здобувача з результатами наукових досліджень інших учених із зазначених у дисертації наукових проблем чи наукових завдань та їх порівнянність з результатами наукових досліджень здобувача
- ▶ рішення вважається позитивним, якщо за нього проголосували не менш як три чверті від кількості присутніх на засіданні членів ради
- ▶ дисертація, за результатами захисту якої рада прийняла негативне рішення, може бути подана до повторного захисту після доопрацювання не раніш як через рік з дати такого рішення

*ОСНОВНІ ВИМОГИ
ДО ДИСЕРТАЦІЙ ТА
АВТОРЕФЕРАТІВ*

Загальні положення:

- Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук, доктора філософії (кандидата наук) готується державною мовою у вигляді спеціально підготовленої наукової праці на правах рукопису в твердій або м'якій палітурці та в електронній формі.

7 Основних Вимог до Дисертації в Україні

1 Перше дослідження проводиться особисто автором

2 Дисертаційна робота містить суцільність теми наукових досліджень і висновків

3 Дисертація має структурну цілість

4 Дисертація складається з обов'язкової частини, структури та розробки наукової проблеми

5 На всі речення, цитовані в тексті, цитується і критично обговорюється з метою віддання науковим розробкам

6 На кожній цитованій реченні вказується - скільки це інформаційних джерел, які вказують на літературу з якої відомості

7 Рубрикація дисертаційного документу виконується на профільній роботі

Дякуємо за увагу

Структура дисертації :

Дисертація повинна мати такі основні структурні елементи:

- титульний аркуш;
- анотація;
- зміст;
- перелік умовних позначень (за необхідності);
- основна частина;
- список використаних джерел;
- додатки.
- Кожен з цих елементів, а також розділи основної частини та додатки мають починатися з нової сторінки.

Вимоги до структурних елементів:

Титульний аркуш дисертації оформляється за формою Вимог

Для ознайомлення зі змістом та результатами дисертації подається державною та англійською мовами анотація - узагальнений короткий виклад її основного змісту. В анотації дисертації мають бути стисло представлені основні результати дослідження із зазначенням наукової новизни та наявності практичного значення.

В анотації також вказуються:

- прізвище та ініціали здобувача;
- назва дисертації;
- вид дисертації та науковий ступінь, на який претендує здобувач;
- спеціальність (шифр і назва);
- найменування вищого навчального закладу або найменування наукової установи, у якому (якій) здійснювалася підготовка;
- найменування наукової установи або найменування вищого навчального закладу, у спеціалізованій вченій раді якої (якого) відбудеться захист;
- місто, рік.

Ключові слова :

- Наприкінці анотації наводяться ключові слова відповідною мовою. Сукупність ключових слів повинна відповідати основному змісту наукової праці, відобразити тематику дослідження і забезпечувати тематичний пошук роботи. Кількість ключових слів становить від п'яти до п'ятнадцяти. Ключові слова подають у називному відмінку, друкують в рядок через кому.

Після ключових слів наводиться список публікацій здобувача за темою дисертації.

Вказуються наукові праці:

- в яких опубліковані основні наукові результати дисертації;
- які засвідчують апробацію матеріалів дисертації;
- які додатково відображають наукові результати дисертації.

Зміст:

- Зміст повинен містити назви всіх структурних елементів, заголовки та підзаголовки (за їх наявності) із зазначенням нумерації та номери їх початкових сторінок.
- Перелік умовних позначень, символів, одиниць вимірювання, скорочень подається за необхідності у вигляді окремого списку. Додатково їхнє пояснення наводиться у тексті при першому згадуванні. Скорочення, символи, позначення, які повторюються не більше двох разів, до переліку не вносяться.

УМОВНІ СИМВОЛИ:

- Перелік умовних позначень, символів, одиниць вимірювання, скорочень подається за необхідності у вигляді окремого списку. Додатково їхнє пояснення наводиться у тексті при першому згадуванні. Скорочення, символи, позначення, які повторюються не більше двох разів, до переліку не вносяться.

Основна частина дисертації має містити:

- ВСТУП;
- розділи дисертації;
- ВИСНОВКИ.

У вступі подається загальна характеристика дисертації, а саме:

- обґрунтування вибору теми дослідження (висвітлюється зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями у відповідній галузі знань шляхом критичного аналізу з визначенням сутності наукової проблеми або завдання);
- мета і завдання дослідження відповідно до предмета та об'єкта дослідження;
- методи дослідження (перераховуються використані наукові методи дослідження та змістовно відзначається, що саме досліджувалось кожним методом; обґрунтовується вибір методів, що забезпечують достовірність отриманих результатів та висновків);

- наукова новизна отриманих результатів (аргументовано, коротко та чітко представляються основні наукові положення, які виносяться на захист, із зазначенням відмінності одержаних результатів від відомих раніше);
- особистий внесок здобувача (якщо у дисертації використано ідеї або розробки, що належать співавторам, разом з якими здобувачем опубліковано наукові праці, обов'язково зазначається конкретний особистий внесок здобувача в такі праці або розробки; здобувач має також додати посилання на дисертації співавторів, у яких було використано результати спільних робіт);
- апробація матеріалів дисертації (зазначаються назви конференції, конгресу, симпозіуму, семінару, школи, місце та дата проведення);
- структура та обсяг дисертації (анонсується структура дисертації, зазначається її загальний обсяг).

За наявності у вступі можуть також вказуватися:

- зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами - вказується, в рамках яких програм, тематичних планів, наукових тематик і грантів, зокрема галузевих, державних та/або міжнародних, виконувалося дисертаційне дослідження, із зазначенням номерів державної реєстрації науково-дослідних робіт і найменуванням організації, де виконувалася робота;
- практичне значення отриманих результатів - надаються відомості про використання результатів досліджень або рекомендації щодо їх практичного використання.

- У розділах дисертації має бути вичерпно і повно викладено зміст власних досліджень здобувача наукового ступеня, зроблено посилання на всі наукові праці здобувача, наведені в анотації. Список цих праць має також міститися у списку використаних джерел.
- Розділи дисертації можуть поділятися на підрозділи (нумерація складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, відокремлених крапкою), пункти (нумерація - з номера розділу, порядкового номера підрозділу і порядкового номера пункту, відокремлених крапкою), підпункти (нумерація - з номера розділу, порядкового номера підрозділу, порядкового номера пункту і порядкового номера підпункту, відокремлених крапкою). Розділи, підрозділи, пункти і підпункти нумеруються арабськими цифрами.

Висновки:

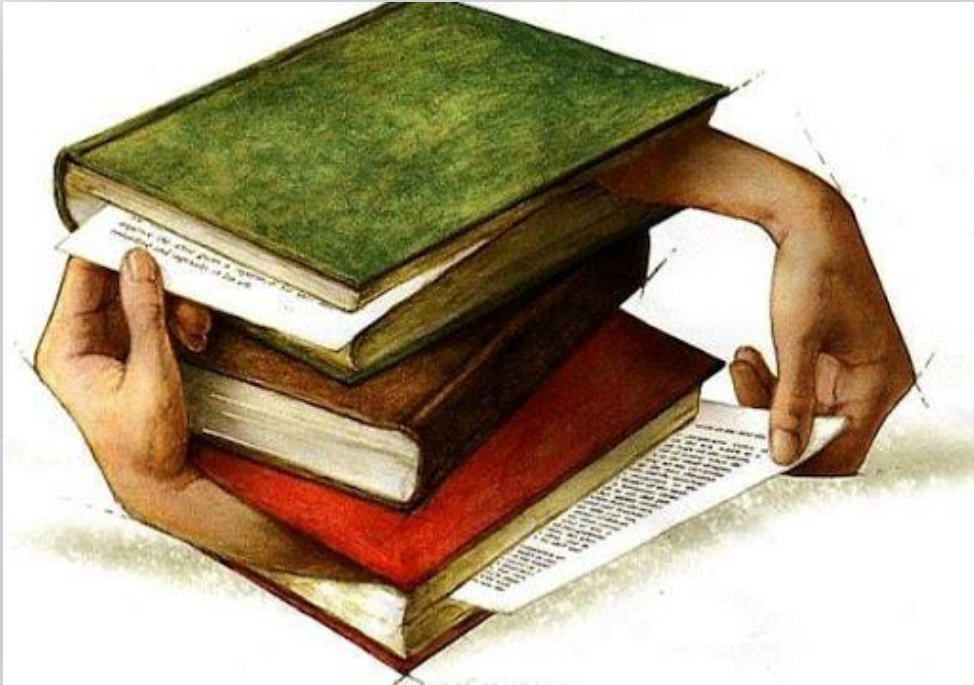
- У висновках викладаються найбільш важливі наукові та практичні результати дисертації, вказуються наукові проблеми, для розв'язання яких можуть бути застосовані результати дослідження, а також можливі напрями продовження досліджень за тематикою дисертації.
- За наявності практичного значення отриманих результатів надаються відомості про використання результатів досліджень або рекомендації щодо їх використання. У разі якщо результати досліджень впроваджено, відомості подаються із зазначенням найменувань організацій, в яких здійснено впровадження. У цьому випадку додатки можуть містити копії відповідних документів.

Список використаних джерел:

- у порядку появи посилань у тексті;
- в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків;
- у хронологічному порядку.

Бібліографічний опис списку використаних джерел у дисертації може оформлятися здобувачем наукового ступеня за його вибором з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання.

Додатки:

- проміжні формули і розрахунки;
- таблиці допоміжних цифрових даних;
- протоколи та акти випробувань, впровадження, розрахунки економічного ефекту, листи підтримки результатів дисертаційної роботи;
- інструкції та методики, опис алгоритмів, які не є основними результатами дисертації, описи і тексти комп'ютерних програм вирішення задач за допомогою електронно-обчислювальних засобів, які розроблені у процесі виконання дисертації;
- ілюстрації допоміжного характеру;
- інші дані та матеріали.

- Обов'язковим додатком до дисертації є список публікацій здобувача за темою дисертації та відомості про апробацію результатів дисертації (зазначаються назви конференції, конгресу, симпозіуму, семінару, школи, місце та дата проведення, форма участі).

АВТОРЕФЕРАТ ДИСЕРТАЦІЇ

Загальні вимоги до автореферату:

- Написання автореферату - заключний етап виконання дисертаційної роботи перед поданням її до захисту. Призначення автореферату - широке ознайомлення наукових працівників з методикою дослідження, фактичними результатами й основними висновками дисертації. Автореферат друкують державною мовою. Публікація автореферату дає змогу одержати до дня захисту відгуки від спеціалістів даної галузі.

Структура автореферату:

- Структурно автореферат складається із загальної характеристики роботи, основного змісту висновків, списку опублікованих автором праць за темою дисертації й анотацій українською, російською та англійською мовами.
- Суть автореферату полягає у точній відповідності змістові дисертації, а його зміст - дає повне уявлення про наукову цінність і практичну значущість дисертації.
- Список опублікованих праць здобувача за темою дисертації подають відповідно до вимог міждержавного стандарту з обов'язковим наведенням назв праць і прізвищ співавторів. Опубліковані праці, котрі розкривають основні положення дисертації, включають до списку в такому порядку монографії, брошури, статті у наукових фахових виданнях, авторські свідоцтва, патенти, препринти, статті, депоновані й анотовані у

Анотації:

- На останніх сторінках автореферату розміщують анотації українською, російською й англійською мовами. На вибір здобувача анотація англійською чи російською мовою повинна бути розгорнутою інформацією, обсягом 2 сторінки машинописного тексту (до п'яти тисяч друкованих знаків), про зміст і результати дисертаційної роботи, а дві інші - обсягом до 0,5 сторінки машинописного тексту (до 1200 друкованих знаків) - ідентичного змісту інформація про основні ідеї та висновки дисертації. Анотації складаються за формою, яка має такий зміст: прізвище та ініціали здобувача; назва дисертації;

Видання автореферату:

- Автореферат дисертації виготовляють друкарським способом і видають у вигляді брошури тиражем 100 примірників. Формат видання 145x215 мм (формат паперу і частка аркуша 60x90/16) з друкуванням тексту на обох боках аркуша. На авторефераті повинні бути вказані випускні дані друкарні або іншої установи, де друкувався автореферат, згідно з міждержавним стандартом. Відповідальність за наявність випускних даних та за обов'язкове розсилання авторефератів несе спеціалізована вчена рада.

ДЯКУЮ ЗА
УВАГУ!

